

Therese Fredriksen

Miljøkriminalitet på dagsorden

- En kritisk diskursanalyse av Meld. St. 19 (2019-2020)

Miljøkriminalitet

**Handelshøyskolen
Fakultet for samfunnsvitenskap**

Sammendrag

Formålet med dette masterprosjektet har vært å se etter hvordan miljøkriminalitet uttrykkes i Meld. St. 19 (2019-2020) *Miljøkriminalitet*. Som en ny reform og den første reformen om miljøkriminalitet som Norge har, så tar reformen med seg noe nytt til studien. Meldingen som helhet er gjennomgått, og tekstutvalg som er relevante for oppgavens problemstilling blir presentert senere i analysekapittelet.

Oppgavens problemstilling *hvordan kommer diskursen om miljøkriminalitet til uttrykk i Meld. St. 19 (2019-2020)*, skal undersøkes gjennom kritisk diskursanalyse. Det er flere tilnærminger av kritisk diskursanalyse, men jeg har valgt å benytte meg av Norman Fairclough sin tilnærming. Denne tilnærmingen fungerer både som teori og metode, og er dermed en pakkelasning. På bakgrunn av dette har jeg slått dette sammen til ett kapittel. Meldingen til Stortinget blir analysert ut fra Fairclough sin modell for kritisk diskursanalyse som tar for seg tre nivåer; analyse av tekst, diskursiv praksis og sosial praksis. Ettersom det ikke er en fasit for hvordan oppsettet skal være i en kritisk diskursanalyse, vil analysen av tekst bestå av *ordvalg* som er et av Faircloughs hovedoverskrifter. Dette går oppgaven nærmere inn på i kapittel fire.

Som en del av den diskursive praksisen identifiseres det fem diskurser etter teksten som presenteres i analysekapittelet. Diskursene som sier noe om utvikling og forebygging på miljøkriminalitetsfeltet har jeg kalt *utviklingsdiskursen* og *forebyggingsdiskursen*. I disse diskursene blir det sett på hvordan utviklingen på miljøkriminalitetsfeltet går, mens i *forebyggingsdiskursen* vil forslag og tiltak presenteres for å redusere utviklingen. I arbeidet mot bekjempelsen av miljøkriminalitet har jeg funnet frem til diskursene *kompetansediskursen* og *teknologidiskursen*. Den siste diskursen knytter seg til overtredelser av miljøkriminalitet, og er kalt *overtredelsesdiskursen*. De identifiserte diskursene knyttes til problemstillingen, og er med på å etablere uttrykket om miljøkriminalitet.

Nøkkelord: kritisk diskursanalyse, miljø, politikk, teknologi, kompetanse, forebygge, overtredelse, utvikling.

OsloMet – storbyuniversitetet , Handelshøyskolen, Fakultet for samfunnsvitenskap
Oslo 2021

Abstract

The purpose in this Master Thesis has been to look upon how environmental crime is expressed in Norwegian white paper no. 19 (2019-2020) *Miljøkriminalitet*. As a new reform, and the first reform about environmental crime that Norway hold, the reform will bring something new to the study. The white paper in its entirety has been reviewed, and text selections that are relevant to this thesis' statement is presented in the chapter that hold the analysis.

The thesis statement *How is the discourse on environmental crime expressed in white paper 19 (2019-2020)* shall be examined through critical discourse analysis. There are several approaches of critical discourse analysis, but I have chosen to make use of Norman Fairclough's approach. This approach works both as theory and method and is therefore a comprehensive solution. The particular reason for this circumstance made me merge this into one chapter. The white paper from The Norwegian Parliament is analyzed based on Fairclough's model for critical discourse analysis that addresses three levels; analysis of text, discursive practice and social practice. Since there is no solution for how the layout should be in a critical discourse analysis, the textual analysis consists of word choices which is one of Fairclough's headlines. This will be further looked into in chapter four.

As a part of the discursive practice, five discourses are identified according to the text that is presented in the chapter that deal with analyzing. The discourses that tells something about development and preventing when it comes to preventing environmental crime is called the development discourse and the prevention discourse. These discourses look at how the development on environmental crime is progressing, while in the prevention discourse, proposals and measures will be presented to reduce development. The work of abatement against environmental crime has led me to find the discourses surrounding competence and technology. The last discourse relates to transgressions of environmental crime, and this is called the discourse of violation. The identifies discourses are linked to the issue and helps to establish the expression of environmental crime.

Keywords: critical discourse analysis, environment, politics, technology, competence, prevent, violation, development.

OsloMet – storbyuniversitetet , Handelshøyskolen, Fakultet for samfunnsvitenskap
Oslo 2021

V

Forord

Etter to år med masterstudie på OsloMet kom plutselig tiden for å skrive forord. Dette markerer slutten på studentlivet, som er både vemodig og godt. Prosessen med å skrive en masteroppgave har virkelig satt hele følelsesspekteret i gang. Det kommer ikke frem i oppgaven hvor mye frustrasjon, til tider fortvilelse og ikke minst hvor gøy det er når man føler mestringsfølelse underveis.

Jeg har lært utrolig mye under denne prosessen, men jeg hadde ikke klart dette på egenhånd. Jeg vil takke min veileder, Pål Veiden, for hans tilbakemeldinger, veiledning, alle kommentarer og gode tips underveis for å gjøre dette best mulig. Jeg vil for alltid huske din beskjed om å dra det ned i jorda. Tusen takk!

Videre vil jeg også takke samboer, familie og venner for moralsk støtte. Takk til Amalie og Michelle for hjelp med korrekturlesning. En ekstra stor takk til mormor som lot meg gjøre om spisestuen hennes til et roterom med papirer over alt. I tillegg vil jeg takke meg selv for å ha holdt ut selv når det ikke var særlig fristende.

God lesning!

14 mai, 2021

Therese Fredriksen

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	10
1.1 TEMA OG PROBLEMSTILLING	10
1.2 RELEVANS FOR FAGFELTET	11
1.3 AVGRENSNING	11
1.4 OPPGAVENS STRUKTUR	13
2. TEORI - MILJØKRIMINALITET	14
2.1 BAKGRUNN FOR MILJØKRIMINALITET	14
2.2 TILRÅDING FRA KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENTET	15
2.3 NÅR KOM ORDET?	16
2.4 AKTØRER BAK REFORMEN	16
2.5 OPPSUMMERING	17
3. METODISK AVGRENSNING	18
3.1 VALG AV METODE	18
3.2 MIN ROLLE SOM FORSKER	19
3.3 SVAKHETER VED VALG AV METODE	19
4. TEORI OG ANALYSESTRATEGI	21

4.1 DISKURSBEGREPET	21
4.2 DISKURSANALYSE	21
4.3 VITENSKAPSTEORETISK STÅSTED	22
4.4 KRITISK DISKURSANALYSE	23
4.4.1 NØKKELBEGREPER	25
4.5 FAIRCLOUGHS KDA-MODELL	26
4.5.1 DISKURS SOM TEKST.....	27
4.5.2 DISKURSIV PRAKSIS	28
4.5.3 SOSIAL PRAKSIS	29
4.5.4 OPPSUMMERING	30
5. TEKSTMATERIALET	31
5.1 HVA ER EN MELDING TIL STORTINGET.....	31
5.2 MELD. ST. 19 (2019-2020).....	31
5.3 FREMGANGSMÅTE FOR UTVALG AV DATA.....	31
5.3.1 TRINN 1 – FØRSTE GJENNOMLESNING.....	32
5.3.2 TRINN 2 – KODING	32
5.3.3 TRINN 3 – IDENTIFISERING AV DISKURSER	33
6. ANALYSE AV «MILJØKRIMINALITET PÅ DAGSORDEN»	34

6.1 INNLEDNING	34
6.2 MILJØKRIMINALITET GJENNOM TEKST	34
6.3 MILJØKRIMINALITET GJENNOM DISKURSIV PRAKSIS.....	36
6.3.1 MELD. ST. 19 - PRODUKSJON, DISTRIBUSJON OG KONSUMPSJON.....	36
6.3.2 DISKURSENE I MELD. ST. 19 (2019-2020).....	38
6.3.3 OPPSUMMERING AV DISKURSENE	48
6.4 MILJØKRIMINALITET GJENNOM SOSIAL PRAKSIS	49
7. KONKLUSJON	52
8. LITTERATURLISTE.....	54

1. Innledning

Det har blitt utarbeidet en ny reform som sikter seg inn på miljøkriminalitet, og slik kriminalitet kan ramme helt lokalt, men det kan også få nasjonalt og globale konsekvenser. Denne formen for kriminalitet er en belastning på miljøet som kommer på toppen av den belastningen som en lovlig virksomhet utgjør. Kriminaliteten svekker vårt livsgrunnlag, samtidig som den reduserer muligheten til å ha kontroll med fremtidig forvaltning av naturressursene (Økokrim.no, 2020)

Både miljøpolitikk og miljøkriminalitet handler om hvordan en snakker om henholdsvis politikken og kriminaliteten. Måten vi snakker om et fenomen påvirker måten fenomenet blir behandlet på. Det er her kritisk diskursanalyse kommer inn i bildet. Kritisk diskursanalyse handler om å analysere språket, og se etter ting som ordvalg og grammatikk for å se hvordan et fenomen blir presentert, akkurat som i Meld. St. 19 (2019-2020) som er gjeldende her. Fenomenet som blir snakket om er miljøkriminalitet. Måten dette fenomenet blir beskrevet i meldingen påvirker de politiske handlingene og hvordan miljøpolitikken skal håndtere miljøkriminalitet. Kritisk diskursanalyse kan ha konsekvenser for praktisk politikk for det kan endre det etablerte synet på et fenomen som en har fra tidligere.

1.1 Tema og problemstilling

Temaet for denne masteroppgaven er miljøkriminalitet. Oppgaven baserer seg på en melding til Stortinget, kalt Meld. St. 19 (2019-2020) Miljøkriminalitet. Reformen har et overordnet mål om å presentere politikk, tiltak og virkemidler for å redusere den negative påvirkningen miljøkriminalitet har på klima og miljø. Meldingen retter seg mot miljøkriminalitet både på nasjonalt og internasjonalt nivå, og legger grunnlaget for et langsiktig oppfølgingsarbeid på tvers av ulike sektorer (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020).

Denne masteroppgaven skal forsøke å illustrere hvordan politiske aktører og ulike tiltak skal kjempe for å redusere miljøkriminalitet som har negative konsekvenser for mangfold, kulturmiljø og klima (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020). Dette prosjektet tar for seg hvordan ulike begreper og tiltak er med på å øke forståelsen i samfunnet om miljøkriminalitet, dermed har jeg valgt å benytte kritisk diskursanalyse for å undersøke dette. Kritisk

diskursanalyse som analysestrategi vil gi meg en mulighet til å se hvordan språket brukes i Meld. St. 19 (2019-2020) og danner ulike diskurser (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 44).

Problemstillingen som skal undersøkes er:

Hvordan kommer diskursen om miljøkriminalitet til uttrykk i Meld. St. 19 (2019-2020)?

1.2 Relevans for fagfeltet

Dette masterprosjektet tar utgangspunkt i et politisk dokument som gir prosjektet faglig relevans. Utgangspunktet i denne studien er Meld. St. 19 (2019-2020) som ble godkjent i statsråd i april 2020. Reformen retter seg mot miljøkriminalitet både nasjonalt og internasjonalt og representerer et vidt spekter av nødvendige tiltak rundt arbeidet med miljøkriminalitet. Dermed handler det om å utvide horisonten og bidra til en økt forståelse i samfunnet i forhold til de mer tradisjonelle formene for kriminalitet.

Ettersom Meld. St. 19 (2019-2020) er en reform for miljøkriminalitet og tar opp ulike utfordringer knyttet til nåtidens miljøkriminalitet og påvirkningen av samfunnets fellesgoder, påvirker den hele befolkningen og ikke bare én utvalgt gruppe. Det er sannsynlig at flere vil komme i kontakt med reformen ettersom den påvirker ulike yrkesgrupper i samfunnet. Masterprosjektet skal forsøke å belyse hvordan ulike aktører og tiltak skal redusere utviklingen av miljøkriminalitet. Dermed er denne masteroppgaven av samfunnsfaglig relevans.

1.3 Avgrensning

Meld. St. 19 (2019-2020) har ikke en avgrenset målgruppe, men retter seg inn mot hele befolkningen både nasjonalt og internasjonalt. En reform presenterer forandringen av de bestående forhold som er, eller er ment å være, til det bedre (SNL.no, u.å). I denne oppgaven er jeg opptatt av hvordan teksten formulerer tiltak som gjelder for dokumentet. Denne oppgaven tar utgangspunkt i miljø som en diskurs, og den valgte diskursanalytiske tilnærmingen skal se hvordan diskursen om miljøkriminalitet kommer til uttrykk. Oppgavens analyse tar utgangspunkt i tekst, og studien er avgrenset til Meld. St. 19 (2019-2020) Miljøkriminalitet. Meldingen som helhet er gjennomgått, og tekstmaterialet som brukes i analysen er plukket ut etter tekstens omtale rundt miljøkriminalitet. Meld. St. 19 er valgt i

belysning av prosjektets problemstilling, som går inn for å undersøke hvordan miljøkriminalitet uttrykkes i teksten. Meldingen har en sentral posisjon og legger føringer for utvikling i reduseringen av miljøkriminalitet, og inneholder forslag til tiltak til aktørene som er relevante i denne kampen. Meldingen legger også føringer for utvikling av digitale løsninger og økt bruk av innovativ teknologi for å avdekke og dokumentere miljøkriminalitet (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020).

I tråd med oppgavens teorigrunnlag og analysestrategi vil oppgaven referere til meldingen fra Stortinget som teksten, meldingen, reformen og Meld. St. 19 (2019-2020), samt referere til oppgaven som både masterprosjektet, prosjektet, masteroppgaven og oppgaven. Ulike variasjoner brukes for å vise hvordan språket aktivt kan variere ved bruk av ulike begreper og betegnelser selv om det sikter til det samme objektet.

Tekstutvalget i analysen er vurdert i lys av oppgavens analysestrategi, og er valgt som et forholdsmessig grunnlag for prosjektets analyse. Tekstutvalget fra meldingen kommer hovedsakelig fra kapittel 1 «Begrunnelse, avgrensninger mv.», kapittel 2 «Utvikling av miljøkriminalitetsfeltet», kapittel 3 «Felles tiltak for å styrke innsatsen mot miljøkriminalitet» og kapittel 9 «Tiltak for å bekjempe internasjonal miljø- og kulturarvkriminalitet». Kapitlene om ulike former for miljøkriminalitet benyttes ikke i analysen da hovedfokuset i oppgaven ikke ligger på dette. I analysen omtales Meld. St. 19 (2019-2020) stort sett som meldingen, men omtales også som teksten. Videre i analysen blir miljøkriminalitet, ulike diskurser samt viktige nøkkelbegreper presentert i kursiv.

Masterprosjektets hovedtittel «Miljøkriminalitet på dagsorden» henviser til et av Klima- og miljødepartementets viktigste formål med meldingen, nemlig å sette miljøkriminalitet på dagsorden og å bidra til økt kunnskap, forståelse og engasjement rundt miljøkriminalitet. Reformen vil med meldingen legge føringer for en helhetlig politikk i arbeidet videre mot miljøkriminalitet.

1.4 Oppgavens struktur

I neste kapittel vil oppgavens teori om miljøkriminalitet presenteres. Videre kommer det et kapittel om metodisk avgrensning. Dernest kommer det et kapittel om oppgavens teori- og analysestrategi etterfølgende av et kapittel om oppgavens tekstmateriale, Meld. St. 19 (2019-2020). Deretter kommer oppgavens analysekapittel som baserer seg på utvalgte begreper og setninger fra tekstmaterialet. Oppgaven avsluttes med en konklusjon.

2. Teori - Miljøkriminalitet

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere det teoretiske grunnlaget jeg baserer mitt masterprosjekt på. Teorien som er valgt er relevant for problemstillingen, og vil være et supplement til teorien om miljøkriminalitets bakgrunn.

2.1 Bakgrunn for miljøkriminalitet

Miljøkriminalitet fantes knapt i 1950, og dette var et år hvor miljøet i stor grad var utsatt for forurensning. I Norge på 1950-tallet ble det satset mye på industrien, det var det moderne industrisamfunnet som skulle bygges, med Arbeiderpartiet og LO i spissen. Dette førte med seg ødeleggende naturinngrep fra kraftutbyggingen, samt industriens økende forurensning av luft og vann (Lange, 2015). Dette vedvarte frem til 1970-årene. Forurensningskildene var mange, og i 1970-årene kunne det meste føres tilbake til forbruk av energi som var framstilt industrielt, eller til produksjon og forbruk av industrivarer (Benum, 2015). Det ble igangsatt arbeid mot slike forurensninger.

Men i siste halvdel av 1970-årene begynte den «grønne bølgen» å legge seg på grunn av det ble fokus på arbeidsplasser og levestandard igjen (Benum, 2015). For første gang i Norge kom Miljøverndepartementet, og med dette Norges – og hele verdens første miljøvernminister Olav Gjærevoll (Hirsti, 2009). Gro Harlem Brundtland er også et kjent navn både nasjonalt og internasjonalt for sin stilling som leder for Verdenskommisjonen for miljø og utvikling og som gjorde begrepet bærekraftig utvikling kjent (Bonde, 2019). Fra 1972 med Olav Gjærevoll i spissen frem til dagens dato med Sveinung Rotevatn som klima- og miljøminister har det vært 22 klima- og miljøministere i Norge (NSD.no, u.å).

ØKOKRIM har lagt frem en trusselvurdering for 2020 hvor de peker på at pandemien, sammen med andre faktorer som påvirker økonomien, vil lede til en merkbar økonomisk krise. En merkbar økonomisk krise fører erfaringsmessig med seg økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet (Økokrim.no). Når det gjelder miljøkriminalitetsområde ser man allerede negative konsekvenser av pandemien, og det er eksempler hvor kriminelle benytter seg av mulighetsrommet hvor politiet, toll og andre myndigheter har begrensede ressurser til å slå ned på miljøkriminalitet (Regjeringen.no). For å illustrere hvilke globale konsekvenser

pandemien har på miljøkriminalitet så kan man se på disse eksemplene; det er meldt om økt ulovlig avskogning både i Amazonas, i Kongo-bassenget og i regnskogene i Sørøst – Asia (Mathismoen, 2020). I tillegg så foregår det også en jakt etter en alternativ behandling mot Covid-19, som gir en økt etterspørsel om kroppsdeler fra blant annet nesehorn og tiger (Mathismoen, 2020). Norge vil være med i kampen om å bekjempe internasjonal miljøkriminalitet, og dette arbeidet blir enda viktigere etter denne pandemien (Mathismoen, 2020). Trusselvurderingen viser hvordan miljøkriminalitetsfeltet stadig er i utvikling, og at det blir begått lovbrudd på miljølovgivningen. ØKOKRIMS trusselvurdering er ikke med i Meld. St. 19 så derfor vil ikke denne bli lagt vekt på eller bli brukt som et eksempel underveis i oppgaven. Den blir kun brukt her som et eksempel på hvordan miljøkriminalitetsfeltet er under utvikling.

2.2 Tiltråding fra Klima- og miljødepartementet

Den 22. april 2020 kom en tilråding fra Klima- og miljødepartementet, og tilrådingen ble godkjent i statsråd samme dag. Regjeringen fremmer i denne meldingen til Stortinget en helhetlig politikk for å styrke innsatsen mot miljøkriminalitet, både nasjonalt og internasjonalt. Miljøkriminalitet særpreges ved at den rammer samfunnets fellesgoder. Flere miljøkriminalitetsområder kjennetegnes også av at de lovstridige handlingene finner sted innenfor en virksomhet som i seg selv er lovlig og omfatter aktiviteter som etter sin art kan være både lovlige og ulovlige (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020). De ulovlige forholdene er en belastning som kommer i tillegg til den belastningen som lovlig virksomhet utgjør. Miljøkriminalitet har videre lav oppdagelsesrisiko sammenlignet med andre former for kriminalitet. Dette kommer av at overtredelser av miljølovgivning ofte skjer i lite befolkede områder, konsekvensene av kriminalitet kan vise seg et annet sted og lenge etter at overtredelsen fant sted. Ofte har ikke overtredelser innen miljøkriminalitet noen fornærmet i tradisjonell forstand, noe som fører til at det oppstår lav oppdagelsesrisiko (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020).

Miljøkriminalitet særpreges videre av at den i mange tilfeller er drevet av et ønske om økonomisk vinning. Den økonomiske vinningen kan bestå av direkte inntekter, eksempelvis ved salg, ved salg av naturressurser, eller sparte utgifter til avfallshåndtering, sikkerhetstiltak

mv. Slik kriminalitet kan være organisert, noe en særlig ser ved kriminalitet med koblinger til utlandet. I større grad enn ved mye annen kriminalitet, er det derfor nødvendig å bekjempe miljøkriminalitet med hele spekteret av tiltak. Verdiene som rammes av miljøkriminalitet, lav oppdagelsesrisiko og muligheter for økonomisk vinning, gjør at allmennprevensjon er særlig viktig på miljøkriminalitetsfeltet (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020). Slik kriminalitet kan eksempelvis være ulovlig hummerfiske, gifte utslipp, brudd på viltloven, brudd på vannressursloven og brudd på lakse- og innlandsfiske (Miljødirektoratet.no, 2019).

2.3 Når kom ordet?

Ordet miljøkriminalitet er et ord som stadig blir mer aktuelt. Ettersom meldingen til Stortinget om miljøkriminalitet har kommet, kan en stille spørsmålstegn ved hva som gjorde at dette ordet ble til, tidspunktet for ordet og historien som ligger bak begrepet. Hvis en foretar et søk på nasjonalbiblioteket, så viser det at første treff på miljøkriminalitet kom i 1974. Dette treffet viser at ordet ble brukt om miljøer som gjør unge kriminelle, og er en helt annen betydning enn det vi bruker i dag. Det andre treffet på miljøkriminalitet kom tre år senere i 1977, og her ble begrepet brukt i en mer nøytral betydning som pekte på miljø i en økologisk betydning før det fem år senere, i 1982, ble brukt i en sammenheng med gift og miljø. Etter disse tre treffene så presenteres det flere treff ved søk på miljøkriminalitet. I tidsperioden 1980-1989 er det 1497 treff samlet på miljøkriminalitet, mens i tidsperioden 1990-1999 er det hele 4695 treff. Disse treffene kan tyde på at svært få snakket om miljøkriminalitet før ut på 1980-tallet fra år 2000 og frem til nå så er det 12589 treff på miljøkriminalitet. Denne økningen viser at miljøkriminalitet stadig blir mer nevnt og viser relevansen av prosjektet.

2.4 Aktører bak reformen

Reformen om miljøkriminalitet kom som en anbefaling fra Klima- og miljødepartementet 22. april 2020. Klima- og miljødepartementet ivaretar helheten i regjeringens klima- og miljøpolitikk. Daværende klima- og miljøminister på den tiden var Ola Elvestuen som var en av aktørene bak arbeidet med reformen. Den samme dagen som anbefalingen kom, så ble den godkjent i statsråd samme dag av regjeringen Solberg. På den tiden så bestod regjering Solberg av Høyre, FrP, Venstre og KrF. FrP gikk ikke ut av regjeringen før i januar 2020 (Regjeringen.no, u.å).

2.5 Oppsummering

I dette kapitlet har det blitt presentert teori om miljøkriminalitet som jeg anser som relevant for å danne en forståelse av miljøkriminalitet. Jeg startet kapitlet med å vise til bakgrunnen for miljøkriminalitet, og hvordan dette har forandret seg siden Norge på 1950-tallet. Det har blitt vist til at utviklingen av miljøkriminalitet stadig øker som vises gjennom ØKOKRIMS trusselvurdering for 2020. Trusselvurderingen er ikke relevant for oppgaven videre, men den gir et innblikk av hvordan utviklingen på miljøkriminalitetsfeltet foregår. Dette kommer jeg nærmere inn på i analysekapitlet. Videre har jeg vist til tilrådingen fra Klima- og miljødepartementet, og hva som er særpreget ved miljøkriminalitet. Kapitlet har også vist til hvordan selve ordet miljøkriminalitet har forandret seg gjennom årene. Avslutningsvis viste kapitlet til hvem som var aktører bak reformen.

3. Metodisk avgrensning

I denne delen av oppgaven vil jeg redegjøre for mitt valg av metode for kunne besvare problemstillingen. Svakheter ved den valgte metoden og min rolle som forsker vil også presenteres.

3.1 Valg av metode

Ved valg av metode så er det to alternativer: kvantitativ metode og kvalitativ metode.

Kvalitativ metode står som en av to paradigmer innen samfunnsforskningen (Tjora, 2021, s. 26). Tjora (2021) omtaler de to paradigmene som kvalitativ og kvantitativ metode ut fra hvordan informasjon om samfunnet fremskaffes eller genereres, for deretter å analysere dette. Forskjellen mellom de to fremgangsmåtene er måten det forskes på. Kvantitativ metode har en *deduktiv* fremgangsmåte som er teori- og hypotesedrevet. Kvantitativ metode benytter ofte undersøkelser som består av opptellinger og statistiske analyser, og i tillegg finnes det mange undersøkelser som bygger på tolkninger av intervjuer, nedtegnelser fra feltobservasjoner, tekster etc. (Tjora, 2021, s. 27). Kvalitativ metode faller inn under betegnelsen *induktiv*, men kan også være *deduktiv*. Betegnelsen *induktiv* brukes når det foregår en åpen interaksjon mellom forsker og informant, data i form av tekst heller enn tall og empiridrevet. Kvalitativ metode ses på som en metode som er preget både av innlevelse og kreativitet, men som også bærer preg av struktur og systematikk. Som metode kan den være drevet fram av både empiri og teori, men det foregår ofte et samspill mellom empiri og teori (Tjora, 2021, s. 27)

For dette masterprosjektet er kvalitativ metode valgt. Denne fremgangsmåten ble valgt fordi prosjektet skal basere seg på en diskursanalyse, gitt min problemstilling: «Hvordan kommer diskursen om miljøkriminalitet til uttrykk i Meld. St. 19 (2019-2020). Tjora (2021) tar med diskursanalyse innenfor dokumentstudier, som er kvalitativ metode, nettopp fordi dokumenter dominerer som empirisk materiale for diskursanalyse. Diskursanalyse er ikke en form for generering av empiriske data, men en form for analyse hvor det søkes å identifisere tekst som virkelighetskonstruerende. Med dette så menes det at diskursanalyse er at dagens situasjon, i en vid forstand, ikke oppfattes som naturgitt, men heller formet gjennom det sosiale og språk (Tjora, 2021, s. 198).

3.2 Min rolle som forsker

I en diskursanalytisk tilnærming handler det om å arbeide med det som har blitt sagt eller skrevet for å undersøke hvilke mønstre det er i uttalelsene, og hvilke sosiale konsekvenser forskjellige diskursive representasjoner det er av virkeligheten (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 31). Det kan oppstå vanskeligheter når en som forsker undersøker diskurser en står nær og har en mening om. Min rolle som forsker blir da å sette parenteser rundt meg selv og min egen «kunnskap» om miljøkriminalitet slik at mine egne meninger overskygger analysen. Når en som forsker jobber med diskurser en er nær, vil det være vanskelig å se dem som diskurser - altså meninger som er sosialt konstruktive (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 31-32). Min oppgave som forsker blir å fremmedgjøre meg mest mulig fra materialet så jeg ikke står i veien for å avdekke de åpenbare tingene i teksten (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 32). Motivasjonen min for å studere miljøkriminalitet er ønsket om å lære mer om hvordan denne typen kriminalitet påvirker samfunnet. Jeg vil utarbeide en bredere kompetanse og forståelse for hvorfor denne typen kriminalitet er dårlig for samfunnet vårt, og resten av verden. Jeg ønsker også å lære mer om miljøpolitikken, og hvordan det skal utarbeides en politikk som skal forsøke å stanse denne typen kriminalitet. Ettersom valget mitt falt på miljøkriminalitet, var det naturlig å velge reformen Norge har om miljøkriminalitet. For dette prosjektet så kan mitt eget syn på miljøkriminalitet og hva jeg mener burde gjøres skyggelegge det budskapet reformen ønsker å videreformidle.

3.3 Svakheter ved valg av metode

Det finnes ulike kritiske-diskursanalytiske tilnærminger, og blant disse så mener Jørgensen & Phillips (1999) at Faircloughs tilnærming er den mest sofistikerte modellen for forholdet mellom språkbruk og bredere samfunnspraksis. Tanken bak dette kan være det at Fairclough ønsker at folk skal være mer bevisst rundt forholdet mellom diskurser. Han vil fremme bevisstheten rundt diskurser og vise at dette er en form for sosial praksis som avspeiler, og i noen tilfeller forsterker, ulike maktrelasjoner (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 100).

Ifølge Jørgensen & Phillips (1999) er det største problemet i Faircloughs tilnærming at det foreligger en viss uklarhet om konsekvensene av skillet mellom det diskursive og det ikke-diskursive. Grensene mellom diskursanalysen og analysen av sosial praksis er ikke avklart.

Det foreligger ingen retningslinjer for hvor mye sosial analyse som er tilstrekkelig, eller noe forslag til hvilke former for sosiologisk teori og kulturteori som bør brukes (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 101).

Videre kan det oppstå problemer når det kommer til det teoretiske og praktiske under arbeidet av dialektikken mellom det diskursive og det ikke-diskursive. Problemet ligger i at Faircloughs tilnærming bare analyserer enkelttekster (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 101 og 102). I likhet med andre tilnærminger for kritisk diskursanalyse deler Fairclough en teoretisk svak forståelse av gruppedannelsesprosesser, emne og handlefrihet, inkludert spørsmål om subjektivitet og folks grad av kontroll over språkbruken. Det er viktig å understreke at diskurser hjelper til med å konstruere sosiale identiteter og sosiale relasjoner, samt systemer for kunnskap og mening. Disse aspektene er ikke forsømt i Faircloughs tilnærming, men det er det svakeste leddet i hans teori (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 102).

4. Teori og analysestrategi

I denne delen av masterprosjektet vil jeg først redegjøre for diskursbegrepet og diskursanalyse for å opparbeide en forståelse rundt teori og metode. Diskursanalyse er en samlebetegnelse og kan benyttes både som teori og metode. Ettersom diskursanalytiske tilnærminger er en pakkeløsning har jeg valgt å samle teori og metode i ett kapittel. Videre kommer det et kapittel om vitenskapsteoretisk ståsted. Dernest vil det komme et eget kapittel som forklarer kritisk diskursanalyse før oppgaven går inn på nøkkelbegreper og en modell som hører til den valgte tilnærmingen.

4.1 Diskursbegrepet

Diskursbegrepet viser både til det konkrete som blir sagt samt til rammene for hva som er rimelig å mene og tro innenfor et gitt fellesskap. Iver Neumann definerer diskurs som et system for frembringelse av et sett utsagn og praksiser. Det dreier seg om ressurser for hvordan vi skal forholde oss til verden (Bratberg, 2017, s. 35).

Diskurs kan defineres som et språk som er strukturert i forskjellige mønstre som kan være våre utsagn som oppstår når vi handler innenfor forskjellige sosiale domener, og er en bestemt måte å snakke om og forstå verden på (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 9). Diskurs kan også ses på som et kognitivt og normativt fellesskap som kommer til uttrykk gjennom *språk* (Bratberg, 2017, s. 35). Hva vi vet og hva som er verdifullt, riktig og godt, formes kollektivt gjennom språklig praksis. Kevin Dunn og Iver Neumann påpeker at diskurs definerer mening for oss, om enn bare midlertidig, og gjør det mulig for oss å forstå verden omkring oss og å handle i den. Diskurser kan gi «fast form» som etablerte verdsett som bidrar til at vi kan legge avgjørende premisser for måten vi danner en forståelse for verden omkring oss (Bratberg, 2017, s. 35).

4.2 Diskursanalyse

Diskursanalyse består av å analysere mening som en del av det sosiale der mening dannes. I en diskursanalyse er man særlig opptatt av språket, men også av hvordan sosiale praksiser

generelt kan leses som tekst (Tjora, 2021, s. 198). Jeg vil i denne oppgaven se på hvordan miljøkriminalitet kommer til uttrykk i Meld. St. 19 (2019-2020), og vil med dette identifisere ulike diskurser.

En diskursanalyse inkluderer et syn på språk og språkbruk. Dette betyr at språk ikke oppfattes som et nøytralt instrument for kommunikasjon. En tar avstand fra et syn som forutsetter at språk vil representere en gitt virkelighet, og i stedet vektlegges den formative eller konstituerende siden av språket hvor språket alltid gir et perspektiv på verden (Boréus & Bergström, 2018, s. 255). Diskursanalysen må ses som en pakkelsøsning fordi den både viser til konkrete teknikker for kvalitativ analyse av tekst samtidig som analysen bygger på teoretiske antakelser om språkets betydning. Språket er arenaen hvor kollektive oppfatninger skapes, opprettholdes og endres (Bratberg, 2017, s. 39).

Diskursanalyse er en samlebetegnelse og kan benyttes både som teori og metode. Diskurs som teori er påvirket av flere ulike vitenskapsteoretiske tradisjoner, men likevel kan ikke teorien settes inn i hvilken som helst teoretisk ramme. Diskurs som metode er både dataanalyse, og teoretisk og metodologisk helhet. Det er en pakkelsøsning som består av teoretiske modeller og metodiske retningslinjer når det gjelder språket og spesifikke språkanalyseteknikker (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 12).

Jørgensen & Phillips (1999) presenterer tre ulike diskurstilnærminger. Disse er henholdsvis diskursteori, diskurspsykologi og kritisk diskursanalyse (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 9-10). Den kritiske diskursanalysen med Norman Fairclough i spissen, legger vekt på at diskurs er med på å skape den sosiale verden (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 15). For dette prosjektet så er kritisk diskursanalyse valgt på grunn av Faircloughs teori og metode. Hans teori vil være en godt redskap for analysen av reformen Meld. St. 19 (2019-2020) på hans utgangspunkt i politiske problemstillinger.

4.3 Vitenskapsteoretisk ståsted

Sosialkonstruktivismen er en fellesbetegnelse for nyere teorier om kultur og samfunn, hvor diskursanalysen er en av mange ulike sosialkonstruktivistiske tilganger (Jørgensen & Phillips,

1999, s. 13). Sosialkonstruktivismen hevder at den virkeligheten vi søker å erkjenne, aldri er den «virkelige virkeligheten», men en fortolket virkelighet. Det mennesker erkjenner som virkelighet, er basert på fortolkninger av ulike perspektiver (Bitsch-Olsen, Fuglesang & Rasborg, 2013, s. 403-404).

Sosialkonstruktivismen har en grunnleggende tanke om at kunnskap aldri kan være nøytral (Boréus & Bergström, 2018, s. 28). Sosialkonstruktivisme betrakter virkeligheten som samfunnsskapt i den forstand vi forstår den på basis av ulike sosiale faktorer.

Sosialkonstruktivismen kan ses som et perspektiv som søker å forstå hvordan enkelte tolkninger av virkeligheten oppnår dominans framfor andre på bakgrunn av sosiale prosesser (Tjora, 2021, s. 31). Samfunnsmessige fenomener er verken evige eller uforanderlige, men det er fenomener som er blitt til via historiske og sosiale prosesser. Dermed inneholder sosialkonstruktivismen også et forandringsspektiv, for hvis de samfunnsmessige fenomener er historisk og sosialt skapte, så betyr det at de også er historisk foranderlige (Bitsch- Olsen et.al., 2013, s. 403).

All kunnskap oppstår i en intersubjektiv kontekst, hvor språklig samhandling konstruerer relasjonen mellom subjekter, og mellom subjekt og verden (Thomassen, 2015, s. 180).

Kunnskap tilegnes og skapes gjennom språklig sosial interaksjon. Det er en relasjon mellom språket (subjektet) og det språket handler om (objektet). Derfor er det blitt vanlig å snakke om sosial konstruksjon av kjønn, fattigdom, miljø etc. Ting vi tenker på som objektive, relativt stabile og uforanderlige, kan likevel ses på som diskursive konstruksjoner (Skrede, 2017, s. 77). Dette vil si at erkjennelsen skapes i språklige relasjoner i det sosiale fellesskap (Thomassen, 2015, s. 180).

4.4 Kritisk diskursanalyse

Kritisk diskursanalyse er en måte å bruke teori og metode for å problematisere teoretisk, undersøke relasjoner mellom diskursiv praksis og sosiale og kulturelle utviklinger i ulike sosiale sammenhenger empirisk (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 72). Kritisk diskursanalyse undersøker hvilke ideologiske interesser tekster kan tenkes å tjene, og skiller seg fra mer deskriptive lingvistiske studier som primært beskriver strukturer i språket, uten å spørre

hvorfor og hvordan en tekst er produsert. Det er typisk for kritisk diskursanalyse å analysere sosiale problemer. Dette kan gjøres kritisk ved å analysere ulike måter kultur blir brukt på, samt hvordan balansen mellom kulturfeltet og andre politiske felt er i endring (Skrede, 2017, s. 21).

Norman Fairclough hevder diskurser er ideologiske i den grad de bidrar til å opprettholde eller utfordre maktrelasjoner. Fairclough definerer ideologi som representasjoner av verden som bidrar til å etablere og opprettholde maktrelasjoner, dominasjon og utnyttelse. Ofte vil ideologier være relativt stabile over tid, men samfunnet er hele tiden under endring (Skrede, 2017, s. 21). Fairclough har et manifest hvor han redegjør for hva som er målet med hans kritiske diskursanalyse. Han kaller det for et manifest fordi han tar utgangspunkt i politiske problemstillinger, ikke bare akademiske. Målet med manifestet er å få en bedre forståelse av hvordan samfunn fungerer – hvordan et samfunn produserer både fordelaktige og uønskede effekter – samtidig som en forsøker å foreslå hvordan de uheldige effektene kan elimineres (Skrede, 2017, s. 39).

Etttersom det finnes flere tilnærminger til kritisk diskursanalyse med ulik vinkling, har Fairclough identifisert tre generelle karakteristikkene han mener bør være til stede i en kritisk diskursanalyse. Karakteristikkene nevnes i Skrede (2017) s. 23 og er:

- I. Kritisk diskursanalyse handler om to ting. Den ene er å analysere diskurser. Den andre baserer seg på en eller annen form for systematisk analyse av forholdet mellom diskurser og andre elementer av sosiale prosesser.
- II. Det er snakk om både en generell og abstrakt omtale av diskurser, samtidig som det foregår en form for systematisk analyse av tekster.
- III. Kritisk diskursanalyse er en deskriptiv øvelse, men også et normativt prosjekt. I et normativt prosjekt blir uheldige samfunnsforhold identifisert og kritisert i det diskursive elementet de hører til. Det blir skissert mulige veier for å bøte på problemet.

4.4.1 Nøkkelpbegreper

Norman Faircloughs tilnærming består av en verktøykasse med en rekke nøkkelpbegreper som det er interesse av å definere for en bedre forståelse av hvordan en diskursanalyse kan gjennomføres.

Genre. Genrer er semiotiske måter å kommunisere på. For denne oppgaven vil genren være politisk med en departemental diskusjon. En kan bruke to enkle definisjoner av genrer, hvorpå den ene er språkbruk assosiert med en spesiell sosial aktivitet, og den andre er at en tekst har blitt «typisk» fordi den innehar karakteristikk som også kan gjenkjennes i andre, liknende tekster (Skrede, 2017, s. 34).

Diskurs er en måte å representere på, og kan knyttes til ulike posisjoner eller perspektiver som ulike grupper av sosiale aktører har. Diskursers innhold vil påvirkes av hvilken genre de forholder seg til (Skrede, 2017, s. 35). Fairclough (2008) anser språkbruk som en form for sosial praksis ved bruk av diskurs (s. 17).

Diskursordnen inkluderer flere motstridende diskurser og bestemmes på samme måte som diskursene, og er den vanlige plattformen for de ulike diskursene. Diskursene er de mer entydige meningsmønstrene innenfor diskursordnen. Med dette rammeverket kan man prøve å kartlegge de ulike diskursene, for eksempel hvilke områder de dekker, hvordan de gir mening til verden, hva de forskjellige diskursene deler etc. (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 150).

Intertekstualitet betegner det faktum at alle kommunikative hendelser trekker på tidligere hendelser, hvilket vil si at en aldri starter på nytt. En kan aldri unngå å bruke ord andre har brukt før, og en tekst kan sees på som en del av en intertekstuell kjede. Dette vil si at det da foreligger en serie teksttyper som er bundet sammen i en kjede, ved at hver tekst inneholder elementer fra en annen tekst eller andre tekster (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 84).

Ideologi blir oppfattet av Fairclough som meningskonstruksjoner som bidrar til produksjon, reproduksjon og transformasjon av dominansrelasjoner (Fairclough, 1992: a, s. 87 sitert i Jørgensen & Phillips, 1999, s. 86). Ideologier opprettes i de samfunnene der dominansforhold

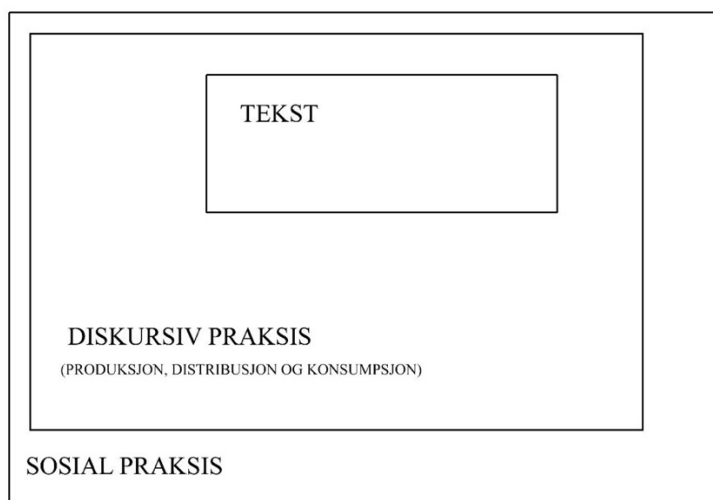
eksisterer på grunnlag av, eksempelvis klasse og kjønn. Basert på denne oppfattelsen av ideologi kan diskurser være mer eller mindre ideologiske, og de diskursene bidrar til å opprettholde eller transformere ulike maktforhold (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 86).

Hegemoni er ikke bare dominans, men en forhandlingsprosess hvor man skaper enighet om mening. Hegemoni er aldri stabilt, men skiftende og uferdig hvor konsensus bare er et spørsmål om grad (Fairclough, 1992a, s. 93 sitert i Jørgensen & Phillips, 1999, s. 88). Ifølge Fairclough gir begrepet hegemoni oss en måte å analysere hvordan diskursiv praksis er en del av en større sosial praksis som involverer maktforhold (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 88).

Makt er spredt over forskjellige sosiale praksis, og skal ikke bare forstås om undertrykkende, men også som produktivt (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 22-23). Makt blir således den positive muligheten for det sosiale. Det er i våre egne sosiale miljø at objekter produseres, skilles fra hverandre, får egenskaper og forhold til hverandre. For eksempel blir miljøkriminalitet gradvis opprettet som et område med egne institusjoner, som kriminelle (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 23).

4.5 Faircloughs KDA-modell

Faircloughs (2008) modell for kritisk diskursanalyse er illustrert i figuren under.

Figur 1: Faircloughs tre-dimensjonale modell for kritisk diskursanalyse.

Faircloughs (2008) tre-dimensjonale modell er beskrivende for prosessen i en diskursanalyse. Modellen starter innerst med tekst som er kjernen og utgangspunktet for analysen som kalles for beskrivende. Deretter beveger modellen seg videre i søken etter diskursiv praksis og sosial praksis som kalles for fortolkende, og det er her diskursen er en del av (Fairclough, 2008, s. 29).

4.5.1 Diskurs som tekst

Teksten og dens egenskaper er det sentrale analyse materialet i Faircloughs (2008) tre-dimensjonale modell. Tekst er en del av sosiale begivenheter (Skrede, 2017, s. 32).

Tekstanalysen kan organiseres under fire overskrifter: ordvalg, grammatikk, samhold og tekststruktur. Ordvalg handler om individuelle ord, mens grammatikk behandler ordenes sammensetninger til konjunksjoner og hele setninger. Samhold dreier seg om spørsmålet om hvordan konjunksjoner og hele setninger forbindes. Tekststruktur handler om overordnende organisatoriske egenskaper ved tekster (Fairclough, 2008, s. 31-32). I lys av min studie vil diskurs som tekst basere seg på reformens innhold, og det vil bli valgt ut en overskrift som analysen skal ta utgangspunkt i. Dette kommer jeg nærmere inn på i analysen.

I en tekstanalyse har de tre overskriftene en stor betydning, og som en slags forlengelse av disse overskriftene har Fairclough utarbeidet et skille mellom tre hovedoverskrifter. Disse begrepene er egentlig ment for det neste nivået i Faircloughs (2008) modell, men siden de inneholder formelle trekk ved tekst så valgte jeg å kombinere de med tekstdelen i modellen. De tre hovedoverskriftene er utsagnskraft, tekstens sammenheng og tekstens intertekstualitet. Utsagnskraft er ulike typer av talehandlinger. Det kan være løfter, forespørsler og trusler. Disse talehandlingene utgjør en sammenheng i tekster og intertekstualitet i tekster. Den konteksten som utsagnet befinner seg innenfor blir en viktig faktor. Med kontekst så menes det hvor i teksten en ytring er direkte plassert fordi det vil ha mye å si for utsagnets kraft (Fairclough, 2008, s. 32). Sammenheng blir oftest behandlet som en egenskap for tekster, men kan ses bedre på som en egenskap for fortolkninger (Fairclough, 2008, s. 42). Den tredje egenskapen ved teksten er intertekstualitet. Intertekstualitet er den egenskapen i tekster som viser til at de er fulle av fragmenter av andre tekster. Teksten kan være motstridende eller ironisk, og kan ses i sammenheng med den andre teksten (Fairclough, 2008, s. 43).

Historikken til tekster understrekes av et intertekstuellt perspektiv og kan knyttes til tekstens produksjon. I tekstens produksjon vil et intertekstuellt perspektiv legge vekt på tekstens historitet, altså hvordan tekster alltid utgjør tillegg til allerede eksisterende «kjeder av talekommunikasjon» som består av tidligere tekster, som viser til andre tekster (Fairclough, 2008, s. 43).

4.5.2 Diskursiv praksis

Det neste nivået i Fairclough (2008) sin modell er «diskursiv praksis». Dette nivået er det domenet hvor diskurser sirkuleres, endres og reproduseres i samfunnet (Skrede, 2017, s. 31). I arbeidet med analysen av diskursiv praksis er forskeren interessert i hvordan teksten blir produsert, og konsumeres. Analysen kan undersøkes fra flere angrepsvinkler (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 93). En angrepsvinkel er når man får et sosiologisk inntrykk av produksjonsforholdene i en avis, ved å finne ut hvilke trinn en tekst må gjennomgå før den skrives ut, samt hvilke endringer den gjennomgår i de forskjellige trinnene. Noen ganger har forskeren tilgang til en intertekstuell tekstkjede, hvor den «samme» teksten ses i en rekke forskjellige formater. Analyse av en slik intertekstuell tekstkjede kan vise hvordan struktur og innhold transformeres. I tillegg til å utarbeide hypoteser om hva slags produksjonsforhold de forskjellige utgavene er underlagt. En annen angrepsvinkel som ikke benyttes så ofte, er når det gjøres mottaksundersøkelser for å finne ut hvordan mottakerne tolker tekstene (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 93). I Fairclough sin tilnærming til kritisk diskursanalyse, tar han ofte et mer språklig utgangspunkt i spesifikke tekster. Dette ved å identifisere hvilke diskurser tekstene trekker på (interdiskursivitet) og hvordan tekstene trekker på andre tekster intertekstuell (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 93-94).

Diskursiv praksis dekker produksjonsprosesser, distribusjonsprosesser og konsumsjonsprosesser. Karakteren bak de ulike prosessene varierer mellom de ulike typene av diskursene som finnes i tekstene, samt hvilke sosiale faktorer som er involvert. Tekster produseres på bestemte måter i ulike sammenhenger, på lik linje som at de konsumeres annerledes i forskjellige sosiale sammenhenger. Dette kommer an på hva slags type lesing som blir benyttet, og hvilke tolkninger som er tilgjengelige (Fairclough, 2008, s. 36).

Tekstprodusentene innen organisasjoner, som for eksempel et departement produserer tekster på måter som forventer distribusjon, transformasjon og konsumpsjon. Slike tekster har ofte innebygde målgrupper. Tekstprodusentene kan forutse både «adressatene» og «lytterne». Adressatene er de som blir adressert direkte i teksten. Lytterne er de som ikke blir adressert direkte, men som antas å være blant publikum, samt de som ikke inngår offisielt i publikum (Fairclough, 2008, s. 37).

4.5.3 Sosial praksis

Det siste nivået av Fairclough (2008) sin modell, kalles sosial praksis. Dette er også en fortolkende del av modellen. Sosial praksis handler om det dialektiske forholdet mellom diskurs og den bredere sosiokulturelle praksis. Forholdet mellom diskurs, makt og ideologi er derfor sentralt i dette nivået (Skrede, 2017, s. 31). Dialektikk kan forklares som en metode som gjennom samtale, spørsmål og svar, bevis og motbevis, argument og mot argument søker å bestemme begrepens innhold (Tranøy, 2019).

Diskurs vil bli diskutert i forhold til ideologi og makt. Diskurs oppstår gjennom hegemoniske kamper. Hegemoni er en prosess som fastslår den diskursive betydningen. Makt og ideologier styrer den diskursive prosessen (Fairclough, 2008, s. 45). Fairclough forstår ideologier som konstruksjoner av virkeligheten, den fysiske verden, sosiale relasjoner, sosiale identiteter. Disse er innebygd i forskjellige dimensjoner av diskursiv praksis. Ideologiene er en bidragsyter til produksjon, reproduksjon og transformasjon av dominansforhold (Fairclough, 2008, s.46). Visse former for språkbruk og andre symbolske former er ideologiske. Dette vil si ulike former som under visse omstendigheter tjener til å etablere eller opprettholde et dominansforhold. Ideologi investerer språk på forskjellige måter og nivåer som fører til at vi ikke trenger å velge mellom ulike lokasjoner for ideologien (Fairclough, 2008, s. 47).

Det er et tekstsyn om ideologi som også finnes i kritisk lingvistikk, og det er at ideologier er i tekster. Det er ikke mulig å «lese» ideologier i tekster, men innholdet og formene i en tekst bærer spor av ideologiske prosesser og strukturer. Det er fordi mening produseres gjennom tolkning av tekster. Tekster er åpne for forskjellige tolkninger, og kan ha ulike ideologiske

betydninger. I tillegg er ideologiske prosesser knyttet til diskurser om sosiale begivenheter, hvor de ideologiske prosessene er prosesser mellom mennesker, og ikke bare i tekster som anses som øyeblikk i sosiale begivenheter (Fairclough, 2008, s. 48).

Begrepet hegemoni harmonerer med synet på diskurs, som Fairclough argumenterer for.

Hegemoni gir oss en måte å teoretisere om endring i utviklingen av maktforhold, noe som tillater et spesielt fokus på diskursiv endring. Samtidig gir det oss en måte til å se på det som noe som bidrar til, og formes av, bredere endringsprosesser (Fairclough, 2008, s. 53).

Hegemoni betyr både ledelse og dominans innenfor de økonomiske, politiske, kulturelle og ideologiske områdene i samfunnet. Hegemoni hører til en makt som sammen med de grunnleggende og økonomisk definerte klassene har en allianse med en varietet av sosiale krefter over hele samfunnet. Til tross for dette oppnås hegemoni aldri mer enn delvis og midlertidig, som en slags ustabil likevekt (Fairclough, 2008, s. 52). En diskursordnen kan sees på som det diskursive aspektet av den motstridende og ustabile likevekten. Dette utgjør at hegemoni, artikulering og omformulering av diskursordner, og er en tilsvarende del av den hegemoniske kampen (Fairclough, 2008, s. 53).

4.5.4 Oppsummering

Jeg har i dette kapitlet presentert oppgavens teori- og analysestrategi. Jeg studerer diskurs som tekst, og hvordan diskursen miljøkriminalitet kommer til uttrykk i Meld. St. 19. For å gjøre dette har jeg først definert hva diskurs er, og hva en diskursanalyse er. Dette er som et supplement til teorien om kritisk diskursanalyse så det vil være lettere å forstå hva en kritisk diskursanalyse innebærer. I dette kapitlet så presenteres Faircloughs tilnærming for kritisk diskursanalyse, og det er denne som skal brukes i analysen. Som en del av denne tilnærmingen er det utarbeidet noen nøkkelbegreper. Et av de viktigste nøkkelbegrepene, diskursordnen, setter føringen for tekstmaterialet og utvalget av tekst til analysekapitlet. Diskursordnen for denne oppgaven er politisk, og da et politisk dokument. Som en del av den politiske diskursordnen, har jeg identifisert ulike diskurser fra teksten. De diskursene som er identifisert vil bli presentert i analysekapitlet. Først vil jeg presentere et kort kapittel om tekstmaterialet for oppgaven, Meld. St. 19 (2019-2020).

5. Tekstmaterialet

5.1 Hva er en melding til Stortinget

En melding til Stortinget brukes når regjeringen vil presentere saker for Stortinget. Dette er saker uten forslag til vedtak, det vil si at dokumentet er til drøfting av fremtidig politikk. Meldingene danner ofte grunnlaget for en senere proposisjon, som for eksempel lovvedtak, og benyttes i tillegg når regjeringen vil trekke tilbake et lovforslag (Stortinget.no, 2019).

5.2 Meld. St. 19 (2019-2020)

Klima- og miljødepartementet (2019-2020) Miljøkriminalitet, er en melding til Stortinget som skisserer negative påvirkninger i miljøet og foreslår langsiktig oppfølgingsarbeid på tvers av ulike sektorer. Dokumentet inneholder felles tiltak fra ulike instanser som Avfall Norge, ØKOKRIM, WWF-Norge og Regnskogfondet for å nevne noen (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020). De ulike tiltakene handler om å styrke innsatsen mot miljøkriminalitet nasjonalt, tiltak mot ulovlig handel inn og ut av Norge, og tiltak for å bekjempe internasjonal miljø- og kulturarkriminalitet. Dokumentet er utarbeidet gjennom innspillsmøte, der organisasjoner, næringsliv, institusjoner og ulike forvaltningsnivåer var invitert (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020).

Meld. St. 19 (2019-2020) består av ti kapitler, hvor det første presenterer bakgrunnen for denne reformen. Videre tar de resterende kapitlene opp utvikling, felles tiltak, ulike former for miljøkriminalitet og konsekvenser av miljøkriminalitet. Dokumentet bygges på av politikk, tiltak og virkemidler for å redusere miljøkriminalitet som ulike instanser har sett for seg skal fungere i kampen om å redusere miljøkriminalitet (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020).

5.3 Fremgangsmåte for utvalg av data

For dette masterprosjektet er hele Meld. St.19 (2019-2020) for omfattende dokument til analysen, samt at hele dokumentet i sin helhet er ikke relevant for prosjektets fokus og problemstilling. Ettersom miljøkriminalitet blir nevnt 528 ganger i teksten måtte jeg finne en måte å sortere ut det jeg ville ha med i oppgaven. Denne prosessen har jeg delt inn i tre trinn.

5.3.1 Trinn 1 – Første gjennomlesning

I dette trinnet leste jeg gjennom meldingen og markerte ut avsnitt jeg tenkte at jeg kunne bruke senere. Jeg hadde lest meldingen tidligere så jeg hadde en oppfatning om hva den handlet om, men den kunnskapen var ikke nok for å kunne starte rett på analysen. I den andre gjennomlesningen skrev jeg ned de tre nivåene i Faircloughs (2008) tre-dimensjonale modell i margen på dokumentet som jeg trodde var relevant. Dette steget i analysen ble brukt for å få en bedre oversikt over dokumentet, og en bedre forståelse for hva meldingen handler om. Ettersom oppgaven ikke baserer seg på de ulike variantene av miljøkriminalitet, brukte jeg ikke for lang tid på kapitlene som omhandler disse. Med et utgangspunkt i problemstillingen lette jeg etter setninger i dokumentet som sa noe mer om miljøkriminalitet, for eksempel hvordan aktører skal jobbe for å redusere utviklingen av miljøkriminalitet.

5.3.2 Trinn 2 – Koding

Det neste steget i analysen handlet om å lese gjennom teksten en gang til, og se om de markerte setningene fortsatt var relevante for oppgaven. Dette trinnet bestod også av mye markering og notering av ideer som dukket opp underveis. Mange av disse ideene ble forkastet, men jeg prøvde underveis å rette fokuset mot miljøkriminalitet generelt og ikke blande inn naturarvkriminalitet for eksempel. Jeg la merke til at begreper som *teknologi*, *overtredelse(r)*, *kompetanse*, *forebygge* og *utvikling* var stort sett gjennomgående i hele teksten. Jeg søkte etter hvor mange treff i meldingen det var på hvert av begrepene, og bestemte meg for å lage et Word-dokument med en oversikt over setningene som inneholdt de begrepene. Jeg vil her vise til et utdrag fra arbeidet med dette i tabellen under.

Tabell 1 – Et utdrag fra arbeidet med koding av tekstmaterialet.

I Norge har man de siste 30 årene bygget opp et omfattende og strengt miljøregelverk, en velfungerende miljøforvaltning og spisskompetanse på miljøkriminalitet i ØKOKRIM, som bistår politidistriktene (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s.10)

Det er etablert ulike nettverk for samarbeid mellom miljømyndigheter (IMPEL og NEPA), politi (EnviCrimeNet), påtalemyndigheter (ENPE), dommere (EUFJE) og revisorer (EUROSAI), som muliggjør deling av kunnskap, kompetanse og god praksis (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 17)

Samarbeid med andre etater sikrer gjensidig utveksling av kompetanse, god ressursutnyttelse og bidrar til felles forståelse for hverandres roller og regelverk (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 24)

Flere av satsingsområdene er relevante for arbeidet med miljøkriminalitet, både nasjonalt og internasjonalt. Dette gjelder særlig økt deling av data, samordning, økt digital kompetanse og digital sikkerhet (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 25)

Tabell 1 – Et utdrag fra arbeidet med koding av tekstmaterialet.

Tabellen viser hvordan jeg har gjort det underveis med utvalgte setninger til utvalgte begrep for å prøve å lage et system som ville gjøre det lettere for meg senere i analysen. Tabellen viser ikke endelig resultat.

5.3.3 Trinn 3 – Identifisering av diskurser

Dette trinnet var den siste prosessen med forarbeid i analysen. Her valgte jeg å se på Word-dokumentet, lese gjennom de utvalgte setningene og bestemte meg for at disse skulle bli identifisert som diskurser i analysen. De fem diskursene som er funnet vil bli presentert og gjort rede for i neste kapittel, og som vil hjelpe meg med svaret på problemstillingen.

6. Analyse av «Miljøkriminalitet på dagsorden»

6.1 Innledning

Analysen er strukturert etter Norman Fairclough (2008) sin modell for kritisk diskursanalyse som er en teori som tilbyr et vidt spekter av verktøy for å gjennomføre en analyse. Noen av disse verktøyene ble gjennomgått i oppgavens kapittel 4.4.1, og er et utgangspunkt for analysen. Det som er avgjørende for hvordan en kritisk diskursanalyse skal gjennomføres er undersøkelsens natur. Denne undersøkelsens natur er en melding til Stortinget om *miljøkriminalitet*, og dermed er det tekst som skal analyseres. Ut ifra dette har jeg valgt å se på de forhold jeg oppfatter som mest fordelaktige for analysen av meldingen til Stortinget. Den første delen i analysen vil ta for seg miljøkriminalitetsbegrepet gjennom tekst. Her velger jeg å plukke ut et begrep fra Faircloughs (2008) modell fra kapittel 4.5.1 for å se miljøkriminalitetsbegrepet i lys av dette begrepet. Deretter vil analysen bevege seg videre til det andre nivået som er diskursiv praksis. Her vil jeg se tekstens produksjon, distribusjon og konsumpsjon før jeg beveger meg inn på oppgavens utvalgte diskurser. Dernest er det klart for det siste og tredje nivået, sosial praksis, hvor jeg prøver å knytte ideologi og hegemoni til teksten.

6.2 Miljøkriminalitet gjennom tekst

Analyse av tekst handler om ordvalg, grammatikk, samhold og tekststruktur. Etter mange gjennomganger av teksten som skal analyseres, Meld. St. 19 (2019-2020) fant jeg ut av at det er for omfattende å skulle analysere alle begrepene som tilhører Faircloughs (2008) modell, spesielt med tanke på oppgavens omfang og det faktum at teksten bruker begrepet *miljøkriminalitet* i svært stor grad. Dermed har jeg valgt å bruke et eksempel fra ordvalg.

Det første nivået i modellen, analyse av tekst, anses å være inngangen til diskursen som gir tilgang til den språklige praksisen (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 82). Den første setningen som foreligger i Meld. St. 19 (2019-2020), som uttrykker *miljøkriminalitet*, er:

«Regjeringen fremmer i denne meldingen en helhetlig politikk for å styrke innsatsen mot miljøkriminalitet nasjonalt og internasjonalt» (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 9).

Ordvalg er det som skal analyseres først ved bruk av Fairclough (2008) sin modell for kritisk diskursanalyse. Den første variasjonen av miljøkriminalitet er egentlig *miljøkriminalitetsområder*, men jeg valgte å benytte meg av den andre variasjonen som forekom for å vise hvordan et ordvalg kan knytte inn flere begreper fra Faircloughs (2008) modell. Dermed er den andre variasjonen av ordet *miljøkriminalitet* som forekommer *miljøkriminalitetsfeltet*. Dette ordet kommer relativt tidlig i teksten og etablerer et premiss om at det er utarbeidet et eget felt innen denne kriminalitetsformen på lik linje med de andre kriminalitetsområdene som eksisterer fra før. Ordet *utvikling* tyder på at det skjer en utvikling på *miljøkriminalitetsfeltet*, og at det beveger seg i riktig retning i arbeidet mot bekjempelsen av *miljøkriminalitet*. Dette kapittelet i reformen legger føringer for utviklingen av hvordan denne kriminalitetsformen utvikles. Videre henviser begrepet til internasjonale og nasjonale miljøkonvensjoner som er utarbeidet. Dette kan refereres til et annet nøkkelbegrep fra Fairclough (2008) sin modell som kalles *intertekstualitet*, som betyr at tekster viser til andre tekster.

Neste utvalgte setning kan ses som en støtte til setningen om *miljøkriminalitetsfeltet*. I denne setningen er det et ord som utpeker seg, og det er *globalisert*. Ordet *globalisert* utpeker seg fordi det viser til at verden er ett sammenvevd system der alle er mer forbundet og avhengige av hverandre (Fosshagen, 2017). Dette viser at det nasjonale og internasjonale regelverk er knyttet sammen, og dermed er det naturlig at internasjonalt regelverk får økt betydning. Setningen lyder som følger: «*Verden har blitt og blir stadig mer globalisert. Internasjonalt regelverk får derfor økt betydning. Det finnes ingen overordnet konvensjon om internasjonal miljøkriminalitet. Men flere former for miljøkriminalitet omfattes av internasjonale konvensjoner eller regionalt regelverk*». (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 15). I denne setningen finnes også et annet begrep fra Fairclough (2008), nemlig *utsagnskraft*. Det begrepet ligger i antakelsen om at noe må gjøres for å beskytte klima og miljø, gitt at det er flere former for *miljøkriminalitet* som omfattes av andre konvensjoner og regelverk. Denne antakelsen fører til at begrepet *intertekstualitet* kan knyttes inn i analysen ettersom teksten referer til en annen tekst, altså da konvensjoner og regelverk som er andre skriftlige tekster.

6.3 Miljøkriminalitet gjennom diskursiv praksis

Diskursiv praksis, som er det andre nivået i Faircloughs (2008) modell blir sett på som en av to fortolkende deler i modellen. Dette nivået tar for seg tekstens produksjon, distribusjon og konsumpsjon. Dette går ut på hvem teksten er produsert av, hvilken gruppe i samfunnet den er ment for, og hvordan teksten blir fordelt eller sendes rundt (Fairclough, 2008, s. 53). Jeg skal først ta for meg produksjonen, distribusjonen og konsumpsjonen før jeg i neste underkapittel vil identifisere noen utvalgte diskurser fra teksten.

6.3.1 Meld. St. 19 - produksjon, distribusjon og konsumpsjon

Tekstens produksjon handler om hvordan teksten er produsert og hvem den er produsert for (Fairclough, 2008, s. 53). Under produksjonen av Meld. St. 19 (2019-2020) var det flere til stede, og som en del av arbeidet ble det avholdt et innspillsmøte der organisasjoner, næringsliv, institusjoner og ulike forvaltningsnivåer var inkludert (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 12). Med det for øye så kan ikke forfatterskapet av meldingen til Stortinget knyttes til en eller flere enkeltpersoner, men tilskrives ett helt departement, Klima- og miljødepartementet. Ettersom arbeidet bak meldingen til Stortinget består av et helt departement, så er det daværende klima- og miljøvernminister, Ola Elvestuen, som det faller naturlig å tildele ansvaret til. Jeg vil her vise til meldingens innledning for å vise hensikten og målet bak arbeidet:

«Meldingen presenterer en helhetlig politikk for å styrke innsatsen mot *miljøkriminalitet* nasjonalt og internasjonalt og dermed redusere den negative påvirkningen *miljøkriminalitet* har på klima og miljø. Stortingsmeldingen legger grunnlaget for et langsiktig oppfølgingsarbeid på tvers av ulike sektorer. Et viktig formål med meldingen er også å sette *miljøkriminalitet* på dagsorden og å bidra til økt kunnskap, forståelse og engasjement rundt *miljøkriminalitet*» (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020). I denne innledningen vises det til et annet begrep fra Fairclough (2008) sin tilnærming, *utsagnskraft*. *Utsagnskraft* kan være å finne i at innledningen taler til et bredere publikum, meldingen henviser til «ulike sektorer» og gjelder flere sektorer i Norge. Videre viser innledningen til et direkte anmodende språk gjennom «sette *miljøkriminalitet* på dagsorden» samt «bidra til økt kunnskap, forståelse og

engasjement». Dermed kan det også tolkes som en føring ettersom en melding til Stortinget er et politisk dokument.

Meld. St. 19 (2019-2020) må som en tekst forholde seg til diskursordnen, som enten kan være en eller flere. Diskursordnen, som nevnt tidligere, er det entydige mønsteret som ulike diskurser viser (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 150). En melding til Stortinget som tekst kan tenkes å høre til en politisk diskursordnen som er ment for et bredere publikum, og er ikke utarbeidet kun for Klima- og miljødepartementets bruk. I tillegg til tilhørigheten av en politisk diskursordnen, er meldingen også et politisk dokument som setter føringer for samfunnet og som da anses som en ytring. Ettersom teksten kan anses som en ytring, kommer det med en kraft som bidrar med å sette føringer når det gjelder *miljøkriminalitetens* rolle. Når det gjelder hvem meldingen er produsert for så har det allerede blitt anerkjent at det er en politisk dagsorden og et politisk dokument. Bak enhver melding til Stortinget ligger det et overordnet mål for teksten. Når en leser meldingen i lys av en tilnærming som kritisk diskursanalyse blir språket lest og tolket på en annerledes måte. Denne lese måten er annerledes fordi en leter etter diskurser i teksten, som er en måte å representere på og som knyttes til ulike posisjoner ulike aktører har som vil påvirkes av hvilken genre som de forholder seg til (Skrede, 2017, s. 35). Ved å lese på denne måten blir det lagt merke til hvordan *miljøkriminalitet* presenteres, og hvordan ulike aktører posisjoneres i arbeidet mot *miljøkriminalitet*.

Formålet for denne teksten vises gjennom en nøkkelsetning i tekstens innledning «Et viktig formål med meldingen er å sette *miljøkriminalitet* på dagsorden» (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020). Dette viser tydeligheten av at det er snakk om en politisk diskursordnen, og et politisk dokument. Ved bruk av ordet *dagsorden* setter teksten en føring for hva regjeringen ønsker med meldingen. Dermed blir meldingen av betydning for tekstens diskursive praksis, ettersom meldingen tydelig viser hensikten med tekstens produksjon.

Når politiske dokumenter blir utarbeidet er det som oftest ment å vises for offentligheten, derav blir det sett på som et offentlig dokument som alle har tilgang til, og vil være åpent for alle som ønsker å lese. Selv om alle har tilgang til det offentlige dokumentet betyr det ikke automatisk at teksten er produsert for alle, men snarere aktører som skal i gang med et langsiktig oppfølgingsarbeid på tvers av ulike sektorer. Klima- og miljødepartementet

produserte teksten for å gi føringer for hvordan eksempelvis ØKOKRIM, politi og forvaltningsmyndigheter skal arbeide for å styrke innsatsen mot *miljøkriminalitet*.

Tekstens distribusjon oppstod ved en direkte oversendelse fra Klima- og miljødepartementet som står som produsent av teksten. Meldingen, eller teksten, er publisert på regjeringens egen nettside, regjeringen.no og er med det tilgjengeliggjort for allmennheten. Meldingen er lagt frem for statsråd, som er en mer formell form for distribusjon, og som sørger for at resten av Stortinget får gjort seg kjent med teksten og tekstens formål.

Tekstens konsumpsjon. Konsumpsjon kan i likhet med produksjon være individuell eller kollektiv og prosessen er ulik fra tekst til tekst. Tekster gir ulike resultater som er av både ekstradiskursiv og diskursiv natur som får folks holdninger eller oppfatninger til å endres (Fairclough, 2008, s. 36). Meld. St. 19, teksten som er aktuell her, har blitt tilgjengeliggjort på Regjeringens egen nettside. Dette betyr da at den som måtte ønske kan sette seg inn i dokumentet. Meldingen er ment å redegjøre for regjeringens politikk i arbeidet mot kriminalitet både nasjonalt og internasjonalt. Avsenderen bak teksten, Klima- og miljødepartementet, legger i denne teksten grunnlaget for et langsiktig oppfølgingsarbeid, og det ligger en forventning her om at aktørene skal følge opp regjeringens ønsker og tiltak.

6.3.2 Diskursene i Meld. St. 19 (2019-2020)

I dette underkapittelet vil jeg gå gjennom diskursene slik jeg har tolket de som den politiske diskursordnen. Etter hver diskurs vil jeg vise til begrepet *intertekstualitet* som er et nøkkelbegrep fra den første fasen i Faircloughs (2008) KDA-modell.

Utviklingsdiskursen

Den første diskursen som ble tolket frem gjennom teksten er utviklingsdiskursen på grunn av at utviklingsperspektivet kommer tydelig frem i Meld. St. 19 (2019-2020). Jeg valgte å identifisere utvikling som en diskurs på grunn av at meldingen legger frem utvikling som et viktig poeng i teksten. Det kommer frem via setningen «Utviklingen av digitale løsninger og økt bruk av innovativ teknologi for å avdekke og dokumentere *miljøkriminalitet*, er et viktig

poeng i stortingsmeldingen og er felles for alle miljøkriminalitetsområdene, både nasjonalt og internasjonalt» (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 3).

Utvikling blir nevnt raskt i teksten, allerede i sammendraget trer diskursen frem i lys av den politiske diskursordnen. I meldingen vises det til den økte stigningen av utviklingen til denne kriminalitetsvarianten. Utviklingen av dette kriminalitetsområdet blir belyst videre i teksten, og det vises til et eget kapittel i meldingen over en oversikt av utviklingen både internasjonalt, i EU og nasjonalt (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 15). Et eksempel på hvordan utviklingen av *miljøkriminalitet* stiger, viser meldingen til hva konvensjoner og nytt regelverk gjør for miljøkriminalitetsfeltet. De setter også miljøkriminalitet på dagsorden i det internasjonale samfunn og i internasjonale organisasjoner. Dette kan igjen føre til at arbeid med *miljøkriminalitet* prioriteres høyere og til at det gis økt finansiell støtte til arbeid på området. Resolusjoner er endelig godt egnet til å skape koblinger mellom ulike miljøkonvensjoner og bidra til økt samarbeid mellom internasjonale organisasjoner samt mellom internasjonale organisasjoner og sivilt samfunn (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 16). En kobling mellom miljøkonvensjoner og et økt samarbeid vil være en bidragsyter for en mindre stigning på miljøkriminalitetsfeltet. I henhold til den nasjonale utviklingen så blir det presisert at utviklingen på miljøkriminalitetsfeltet i Norge preges av en økende anerkjennelse av at miljø er viktig og beskyttelsesverdig (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 17)

For å understreke betydningen av hvor raskt utviklingen går, så henviser teksten videre til konvensjoner og andre juridisk bindende instrumenter som er vedtatt om *miljøkriminalitet*. Disse konvensjonene er ikke juridisk bindende for partene, men på tross av dette har slike deklarasjoner og resolusjoner hatt og har stor betydning for utviklingen av miljøkriminalitetsfeltet internasjonalt (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 16) Kombinasjonen av økt oppmerksomhet på miljøkriminalitetsområdet og det faktum at lovgiver har hevet strafferammene, har det ført til en utvikling av de administrative sanksjonene på miljøkriminalitetsområdet (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 20).

Intertekstualitet. I Meld. St. 19 (2019-2020) vises det til at rettslige problemstillinger stadig er under utvikling som fører til en utvikling når det ulike forhold til miljø. Dette kommer frem

i følgende setning: «Grunnlovsutvalget på at de rettslige problemstillinger knyttet til miljø er under stadig utvikling internasjonalt, også spørsmål om forholdet mellom miljø og menneskerettigheter» (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s.19). På denne måten kan arbeidet mot *miljøkriminalitet* utarbeides om det kan bli like strafferammer som for andre kriminalitetsområder.

Overtredelsesdiskursen

Den andre diskursen som er identifisert er overtredelsesdiskursen. Denne er identifisert som en diskurs ettersom det er et av begrepene som står tydelig i sentrum i teksten. Mye av fokuset rundt overtredelser baserer seg på hvordan overtredelser av miljølovgivning skjer, samt hva konsekvensene av disse overtredelsene kan være. Videre fremgår det i teksten at samfunnet er med i prosessen om å både avdekke og følge opp disse overtredelsene. I meldingen vises det til at «*Miljøkriminalitet* er brudd på normer og verdier, som samfunnet har ansett som så viktige at overtredelse av normen er sanksjonert med straff» (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 9). Normer og verdier kan knyttes til samfunnets fellesgoder. Fellesgodene miljø og natur anses etter Grunnloven som en menneskerettighet. Det følger av Grunnloven §112 at enhver har rett til et miljø som sikrer helsen og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. *Miljøkriminalitet* ødelegger disse fellesgodene og innebærer at noen få beriker seg på bekostning av resten av samfunnet (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 9). På grunnlag av dette kan *miljøkriminalitet* svekke utredningsgrunnlaget og undergrave en bærekraftig forvaltning. Dette forsterkes av at *miljøkriminalitet* kan bestå av mindre forhold, som hver for seg ikke alltid får store konsekvenser, men som samlet og over tid kan få alvorlige negative virkninger for natur og miljø (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 10).

Meldingen til Stortinget inneholder henvisninger til kunnskap om lovbruddene som skjer, og forsøker å avskrekke innbyggere i samfunnet fra å begå overtredelser. Dette presiseres ved: «Straffens allmennpreventive virkning består i å avskrekke andre fra å begå kriminalitet. I motsetning til, for eksempel volds- og seksualforbrytelser, er overtredelser av miljølovgivningen sjelden et resultat av plutselige begivenheter eller innfall, eller av sinnstilstander som raseri eller begjær. Bak overtredelsene ligger det ofte en kalkulert vurdering av fordeler og risiko ved regelbrudd, eventuelt slurv og likegyldighet» (Klima- og

miljødepartementet, 2019-2020, s. 27). Her skal samfunnet forsøke å avskrekke andre fra å begå kriminalitet, og for at myndighetene skal kunne følge opp slike overtredelser foreligger det en forutsetning om at myndighetene får nok kunnskap om ulike lovbrudd som faller inn under kategorien *miljøkriminalitet*.

I teksten så legger Klima- og miljødepartementet opp til at tilsynsorganene bør ha en aktiv kommunikasjon seg imellom. Dette kommer frem ved setningen «På enkelte områder er det nær kobling mellom flere regelverk, og da bør kontakten mellom tilsynsorganene være god for å se overtredelser i et større bilde. Ulike etater vil sitte på ulik informasjon og vil gjennom samarbeid lettere kunne se helheten» (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 24). Det fremgår ikke av meldingen hvordan denne kontakten mellom tilsynsorganene skal gå, eller hva som bør gjøres utover dette for å være i stand til å se overtredelsene i et større bilde. Ut ifra det som kommer frem i teksten, kan det tolkes slik at Klima- og miljødepartementet mener at det tidligere samarbeidet ikke var godt nok mellom de ulike etatene. Etersom kriminalitetsfeltet stadig er i utvikling er det ikke sikkert at et samarbeid om *miljøkriminalitet* var etablert før meldingen ble utarbeidet. Regjeringen legger dog frem ønsker om de ulike tilsynsorganene skal samarbeide og jobbe tettere sammen i arbeidet mot *miljøkriminalitet*.

I Norge er det ulike strafferammer for ulike overtredelser og forbrytelser. Brudd på lover og hjemler som gjelder andre kriminalitetsfelt kan tenkes å være mer kjente for allmennheten enn miljølovgivningen ettersom dette er et felt under utvikling. Når noen vurderer å begå *miljøkriminalitet*, kan kunnskap om en streng reaksjon føre til at mange vil avstå fra slik kriminalitet. Hvis straff som virkemiddel skal være effektivt, er det en forutsetning om at straffeansvaret oppleves som en reell trussel. Det må vurderes om strafferammene i miljølovgivningen i tilstrekkelig grad reflekterer lovbruddets alvor og viktigheten av den interessen som straffebudet beskytter (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 27).

Dette betyr derimot ikke at overtredelser og andre forbrytelser ikke skal anmeldes og straffes. Dette vises til i teksten ved «Utover de overtredelsene som er mest alvorlige isolert sett, kan det også være andre hensyn som tilsier at en sak bør anmeldes for å styrke allmennprevensjonen, for eksempel på områder med lav etterlevelse av regelverket» (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 28). At overtredelser bør anmeldes for å styrke

allmennprevensjonen forutsetter at overtredelsene oppdages, noe som allerede har blitt fremstilt som vanskelig når det gjelder *miljøkriminalitet* i mangel på en fornærmet i den forstand.

På lik linje med andre overtredelser utenfor miljølovgivning, er det ikke alltid et nødvendig inngripende tiltak. Dette blir uttrykt i meldingen: «I noen tilfeller kan straff være unødvendig inngripende for å oppnå den virkningen man ønsker eller straff kan være lite effektivt for å oppnå ønsket resultat. I slike tilfeller, som gjelder mindre alvorlige overtredelser, må forvaltningen ha tilgang på virkemidler for å håndheve regelverket og for å sanksjonere overtredelser administrativt» (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 29). Et eksempel på et administrativt inngrep er når regjeringen legger frem at de ønsker å styrke den administrative håndhevingen ved blant annet å supplere hjemler for administrative reaksjoner. Det er også aktuelt å styrke bruken av allerede eksisterende administrative hjemler på noen områder (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 5). Det har allerede blitt gjort klart at dette er et kriminalitetsfelt som er under utvikling, og dermed blir viktigheten større for at det skal virkemidler og kunnskap må være tilgjengelig for å håndtere de ulike situasjonene og overtredelsene.

Ettersom kriminalitetsfeltet stadig utvikles er det derfor viktig at det legges føringer for strafferammer og hjemler i lov. «Nå som flere lover har fått hjemmel for overtredelsesgebyr, er det viktig at det foreligger klare føringer eller retningslinjer for når en sak skal anmeldes og når den skal forfølges administrativt» (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 29). På grunnlag av dette er det viktig at det blir lagt inn en innsats for at føringer og retningslinjer blir fulgt og at det blir behandlet på lik linje som annen kriminalitet.

Intertekstualitet.

Målet i meldingen er å fremme en helhetlig politikk for å styrke innsatsen mot *miljøkriminalitet*, både nasjonalt og internasjonalt. I arbeidet for å styrke innsatsen så vises det til i meldingen at regelverket internasjonalt, påvirker regelverket i Norge. Ved at håndhevelser av overtredelser jobbes med vil det føre til at overtredelser av miljølovgivningen må slås ned på. «Ved straffeutmålingen har Høyesterett i nesten samtlige dommer vist til at det av allmennpreventive grunner må reageres strengt ved overtredelse av miljølovgivningen»

(Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 18). Høyesterett har i dommene også uttalt seg om en rekke andre hensyn som kan tilsi et skjerpet straffenivå. Blant annet er det vist til at erkjennelsen av et økende behov for å verne miljø, at en forsvarlig forvaltning av naturen forutsetter at befolkningen etterlever gjeldende reguleringslovivning, at man kan oppnå betydelige gevinster ved å ikke følge regelverket, at brudd på miljøregler kan vanskeliggjøre miljømyndighetenes forvaltning av natur, at botens størrelse bør avspeile at samfunnet har lidt tap av natur (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 18). Det som kommer frem her er at Høyesterett legger frem at det er et økende behov for å verne miljøet, og dersom det ikke blir en mer forsvarlig forvaltning av naturen, gir dette vanskeligheter for måten miljømyndighetene skal forvalte naturen. Videre vil det si at dersom noen blir tatt for et brudd på miljølovgivningen, så må boten avspeile handlingen og det må tas i betraktning at jo mer *miljøkriminalitet* som blir begått, jo mer rammer det vårt samfunn.

Forebyggingsdiskursen

Den tredje diskursen som er identifisert er forebyggingsdiskursen. Jeg har valgt å inkludere begrepet forebygge som en diskurs i og med at tiltak for å forebygge *miljøkriminalitet* er svært viktig, samt meldingen fremmer en rekke tiltak knyttet til informasjon og holdningsskapende arbeid (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 5).

Som et ledd i forebyggingen av *miljøkriminalitet*, så vil regjeringen skape mer bevissthet og øke kunnskapsnivået om konsekvenser av *miljøkriminalitet* (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 5). Et av målene er at politiet gjennom samhandling med andre myndigheter skal bidra til at *miljøkriminalitet* forebygges (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 23). På lik linje med annen kriminalitet skjer bekjempelse av *miljøkriminalitet* ved to hovedstrategier: forebyggende tiltak for å hindre kriminalitet samt administrativ og strafferettslig oppfølging av regelbrudd (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 9).

Forebyggende tiltak og arbeid «skal være en primærstrategi i bekjempelsen av kriminalitet, og det er også tilfelle for *miljøkriminalitet*», og «for miljøforvaltningen er informasjonstiltak, holdningsendrede tiltak og tiltak mot korrupsjon viktige for å forebygge kriminalitet» (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 23). At tiltak er en viktig del av arbeidet kommer tydelig frem i meldingen. Det nevnes en rekke tiltak som skal virke forebyggende mot

miljøkriminalitet, og meldingen viser på ulike måter hva som kan være forebyggende tiltak.

En del av det som blir nevnt med forebygging og tiltak er:

- Tiltak knyttet til tilsyn og straff kan virke forebyggende.
- På mange felt innenfor miljøområdet vil det være et effektivt forebyggende tiltak at myndighetene går ut og aktivt informerer om regelverket og om de hensyn og interesser som regelverket er satt for å beskytte (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 23)
- Som et forebyggende tiltak kan det være hensiktsmessig å styrke innsatsen knyttet til informasjon og veiledning innenfor noen miljøkriminalitetsområder ytterligere (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 24).

Regjeringen viser med disse punktene er hva som vil være hensiktsmessige og effektive tiltak i arbeidet mot *miljøkriminalitet*. Det tiltakene har til felles er en mer aktiv informasjon rundt både regelverk og informasjon innen miljøkriminalitetsområder.

Intertekstualitet.

I meldingen vises det til Regjeringens stortingsmelding om romvirksomhet og beskriver hvordan Norge bruker satellitter for overvåking og kommunikasjon for å avdekke, forebygge og bekjempe *miljøkriminalitet* (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 25).

Kompetansediskursen

Kompetansediskursen er den fjerde diskursen som blir identifisert i teksten. Det er et gjennomgående tema i teksten om at kompetanse rundt *miljøkriminalitet* er stadig under utvikling. Ettersom miljøkriminalitetsfeltet stadig er under utvikling, er kompetansen nødt til å utredes, og en stadig mer utviklet kompetanse kan føre til et bedre samarbeid mellom etater. «Samarbeid med andre etater sikrer gjensidig utveksling av kompetanse, god ressursutnyttelse og bidrar til felles forståelse for hverandres roller og regelverk» (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 24).

Under identifiseringen av kompetansediskursen kom det frem at diskursen kan deles inn i to synspunkter. Det ene synspunktet gjelder økt kunnskap når det kommer til digitale løsninger og økt analysekapasitet. Regjeringens strategi for digitalisering av offentlig sektor har som ambisjon å understøtte digital transformasjon i offentlig sektor som helhet. Flere av

satsingsområdene er relevante for arbeidet med *miljøkriminalitet*, både nasjonalt og internasjonalt. Dette gjelder særlig økt deling av data, samordning, økt digital kompetanse og digital sikkerhet (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 25). Enkel tilgang til data er avgjørende for i større grad å kunne utnytte data og ny teknologi i arbeidet med *miljøkriminalitet* (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 25).

Det andre synspunktet omhandler kompetanse på områder som gjelder hvilket ansvar og kompetanse det enkelte politidistrikt skal ha. Det påligger politimesteren å sørge for en ressursallokering som sikrer at de prioriterte sakene gis den nødvendig oppfølging. En forutsetning for å bekjempe *miljøkriminalitet* er at politi og påtalemyndighet har tilstrekkelig kapasitet og kompetanse (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 30)

Når det kommer til kompetanse på det digitale- og teknologiske nivå så kommer dette frem i teksten med «Flere av satsingsområdene er relevante for arbeidet med *miljøkriminalitet*, både nasjonalt og internasjonalt. Dette gjelder særlig økt deling av data, samordning, økt digital kompetanse og digital sikkerhet» (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 25) og «Styrke analysekapasiteten samt kompetanse på og bruk av innovativ teknologi i miljøforvaltningen for å bedre avdekke og dokumentere *miljøkriminalitet*, sikre gode analyser og oversikt over etterlevelse av miljøregelverket» (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 26). Slik teksten tilsier så vil det bety at en utvikling av digitale løsninger vil være en god ressurs i arbeidet mot *miljøkriminalitet*, og en nødvendighet for å kunne sikre en oversikt over at miljøregelverket blir fulgt.

Ved det andre synspunktet gis det føringer i teksten om at det er behov for økt kompetanse hos miljø- og kulturmyndighetene på bruk av sanksjoner utenfor egen særlov (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 30). Videre vises det til i meldingen hvordan det enkelte politidistrikt må arbeide og hva de trenger i arbeidet mot *miljøkriminalitet* samt oppgaven til Politihøgskolen. Hovedpunktene som nevnes er:

- De enkelte politidistrikt har som hovedregel ansvar for å etterforske *miljøkriminalitet*. Dersom det oppstår utfordringer med dette så har ØKOKRIMs Miljøavdeling et bistandsansvar som kan gi politiet veiledning og råd i behandling av miljøkriminalitetssaker.

- Hvert politidistrikt skal ha miljøkoordinator, påtalejurister med særskilt ansvar for *miljøkriminalitet* og miljøkrimetterforsker som skal ha hensiktsmessig spesialistkompetanse som sikrer riktig kvalitet.
- Politihøgskolen skal tilby studier i bekjempelse av *miljøkriminalitet* for politiet, påtalemyndigheten samt forvaltningen (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 31).

Disse punktene er relevante for både politiets arbeid og rolle i bekjempelsen av *miljøkriminalitet*. Regjeringen fremmer med nevnte punktene hvilket ansvar de enkelte politidistriktene samt politihøgskolen har. Målet er en hensiktsmessig spesialistkompetanse og studier for bekjempelse av *miljøkriminalitet* som vil være nyttig for veien videre i arbeidet mot *miljøkriminalitet*.

Intertekstualitet.

Som en del av kompetansediskursen tar aspektet om politiet og politiets oppgaver en sentral plass i diskursen. Selv om det enkelte politidistriktet har ansvar for å etterforske *miljøkriminalitet*, er det naturlig å tenke at det foreligger ulike kompetansenivåer fra politidistrikt til politidistrikt. Dersom det er noen politidistrikt som trenger hjelp underveis i prosessen så skal «Tilsynsmyndighetene bistår ved behov i politiet i oppfølgingen av saker som er anmeldt, og bidrar da med sin kompetanse om regelverket, om relevante helse- og miljøkonsekvenser og fagfeltet for øvrig» (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 32). Det betyr at det legges opp til et faglig samarbeid mellom politiet og tilsynsetatene på dette området, og dette for å sikre grundig og hurtig irettføring i sakene om *miljøkriminalitet* (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 32).

Teknologidiskursen

Den femte og siste diskursen som er identifisert er teknologidiskursen. I dette ligger det et viktig poeng, og det er utvikling av digitale løsninger og økt bruk av innovativ teknologi som skal hjelpe til med å avdekke og dokumentere *miljøkriminalitet*. Enkel tilgang til data er avgjørende for i større grad å kunne utnytte data og ny teknologi i arbeid med *miljøkriminalitet* (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 25).

Som et aspekt til *miljøkriminalitet* vil en økt bruk av digital teknologi, og nye teknologiske verktøy være nødvendig i prosessen og arbeidet mot *miljøkriminalitet*. Bruken av teknologi vil være av stor betydning for økt avdekking av lovbrudd. Dette kommer frem i teksten «Ved å ta i bruk innovativ teknologi som satellittdata, droner og kunstig intelligens, kan forvaltningen mer effektivt avdekke og dokumentere *miljøkriminalitet*. Teknologiene brukes allerede, men det er behov for å videreutvikle dem og kombinere ulike typer teknologi med tanke på bekjempelse av *miljøkriminalitet*» (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 25). Et eksempel på teknologisk verktøy er satellitter. Dette er et viktig teknologisk verktøy, både alene og i kombinasjon med blant annet droner og kunstig intelligens. I regjeringens stortingsmelding om romvirksomhet beskrives det nærmere hvordan Norge bruker satellitter for overvåking og kommunikasjon for å avdekke, forebygge og bekjempe *miljøkriminalitet*. Satellittdata kan for eksempel avdekke ulovlig omlastning mellom skip, ulovlig inngrep i verneområder og ulovlig hogst (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 25).

Når det gjelder de teknologiske løsningene som vil tas i bruk så kan det ligge høye forventninger til hva de teknologiske verktøyene vil føre til, og om det vil ha en positiv betydning for arbeidet mot *miljøkriminalitet*. Om det hjelper i prosessen for å bedre avdekke og dokumentere *miljøkriminalitet* er usikkert i og med at dette er et relativt nytt kriminalitetsfelt. Det skrives i meldingen at den nevnte teknologien allerede benyttes, men hvordan det fungerer i arbeidet mot å avdekke de overtredelsene som allerede skjer kommer ikke frem i meldingen.

Intertekstualitet.

Teknologi som satellittdata, droner og kunstig intelligens har allerede vist hvordan dette kan bidra til en mer effektiv avdekking og dokumentasjon av *miljøkriminalitet*. I tillegg til denne teknologien er det andre analyseverktøy som kan brukes. Meldingen nevner dette i forbindelse med bruken av droner: «Andre analyseverktøy kan brukes for automatisk gjenkjenning av eventuelle ulovligheter, som EU-kommisjonens prosjekt for automatisk å kunne identifisere ulovlige produkter og kjemikalier som selges på nettet. Denne teknologien kan også utvikles videre for å avdekke ulovlig aktivitet på bakgrunn av bilder/videoer som er lagt ut på sosiale medier» (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 26). Dette prosjektet som EU-kommisjonen står bak kan føre til en lettere oppdagelse på ulovligheter som skjer innenfor

miljøkriminalitetsfeltet. Ulovligheter som hummerfiske og ulovlig ferdsel i verneområder kan oppdages dersom handlingene blir postet på sosiale medier.

6.3.3 Oppsummering av diskursene

I underkapittelet 6.3.2 har jeg identifisert og presentert fem diskurser i Meld. St. 19. De fem utvalgte diskursene spiller en viktig rolle på hver sin måte, og er en stor del av meldingen. Diskursene som er identifisert er; utviklingsdiskursen, overtredelsesdiskursen, forebyggingsdiskursen, kompetansediskursen og teknologidiskursen. Den første diskursen som presenteres er utviklingsdiskursen. Denne diskursen legges frem som et viktig poeng i teksten, og blir nevnt raskt i teksten. Meldingen viser til den økte stigningen av utviklingen av miljøkriminalitet, og viser videre til hva konvensjoner og nytt regelverk gjør for miljøkriminalitetsfeltet. Diskurs nummer to, overtredelsesdiskursen, er en diskurs som står tydelig i sentrum i teksten. Mye av fokuset rundt overtredelser baserer seg på hvordan overtredelser av miljølovgivning skjer, samt hva konsekvensene av disse overtredelsene kan være. I meldingen så foreligger det en forutsetning om at myndighetene får nok kunnskap om ulike overtredelser og andre lovbrudd. Forebyggingsdiskursen er den tredje diskursen som ble presentert. Tiltak for å forebygge miljøkriminalitet innehar en svært viktig rolle i meldingen, og meldingen fremmer en rekke tiltak som er knyttet til informasjon. Tiltakene som nevnes i meldingen er en viktig del av arbeidet, og skal virke forebyggende mot miljøkriminalitet. Meldingen viser ulike måter hva som kan være forebyggende tiltak i arbeidet mot miljøkriminalitet. Den fjerde diskursen som ble presentert er kompetansediskursen. Kompetanse er et gjennomgående tema i teksten og baserer seg på at kompetanse rundt miljøkriminalitet er stadig under utvikling. Meldingen viser til at kompetansen er nødt til å både utredes og utvikles i takt med miljøkriminalitet, for en mer utviklet kompetanse kan føre til et bredere samarbeid mellom etater. Teknologidiskursen er den siste diskursen som ble identifisert. Denne diskursen baserer seg på utviklingen av digitale løsninger, samt økt bruk av innovativ teknologi som skal hjelpe til med å avdekke og dokumentere miljøkriminalitet. Meldingen viser til hvordan en økt bruk av digital teknologi og nye teknologiske verktøy vil være nødvendig i prosessen og arbeidet mot miljøkriminalitet. Et eksempel på teknologisk verktøy som er fremtredende i diskursen, er satellitter. Satellitter brukes både for overvåking og kommunikasjon. Som en del av teknologidiskursen kan det ligge høye forventninger til

hva de teknologiske verktøyene vil føre til, og om det vil ha en positiv betydning for arbeidet mot miljøkriminalitet.

6.4 Miljøkriminalitet gjennom sosial praksis

Det siste nivået av Fairclough (2008) sin modell, kalles sosial praksis. Dette er også en fortolkende del av modellen. Sosial praksis handler om forholdet mellom diskurs, makt og ideologi (Skrede, 2017, s. 31).

Fairclough (2008) forstår ideologier som konstruksjoner av virkeligheten som er bygd inn i ulike dimensjoner av diskursiv praksis (Fairclough, 2008, s. 46). Ideologi kan brukes for å betegne et sammenhengende sett av verdier, prinsipper og holdninger som er med på å motivere eller veilede en politisk handling (Svendsen, 2017). En melding til Stortinget benyttes som et dokument for å drøfte fremtidig politikk (Stortinget, 2019). I denne oppgaven er en melding om *miljøkriminalitet* valgt ut. Dette vil si at departementet som står bak denne meldingen, Klima- og miljødepartementet, kommer med ulike tiltak, føringer og ønsker de har for både samfunnet og ulike sektorer i arbeidet mot *miljøkriminalitet*. Det er viktig at Klima- og miljødepartementet får frem hvilken retning de ønsker at arbeidet mot *miljøkriminalitet* skal ta, og hva som skal gjøres for å forebygge denne kriminalitetsformen. Teksten kan sies å bygge på samfunnets verdier i Klima- og miljødepartementets føringer ved å referere til ulike konvensjoner, paragrafer, resolusjoner etc., og ved å benytte ord som utvikling, overtredelse og forebygge. Innenfor sosial praksis vil det være gunstig å se om det er spørsmål om endring og ideologiske konsekvenser. Meldingen viser til at det er behov for endring, og dette vises gjennom de ulike tiltakene som presenteres.

Meld. St. 19 (2019-2020) henviser til hvordan *miljøkriminalitet* er et brudd på normer og verdier, og på denne måten knytter departementet inn ideologi. Ved å vise til normer og verdier, samt å referere til at samfunnet ser på dette som så viktig at overtredelser er sanksjonert med straff så knytter det seg til samfunnets verdigrunnlag. I tillegg så viser meldingen til at annen kriminalitet rammer i stor grad personer og virksomheter, mens *miljøkriminalitet* rammer fellesgoder. For å forsterke dette så henviser Klima- og miljødepartementet til Grunnloven §112 som viser til at fellesgodene natur og miljø er en

menneskerettighet. Det kan tolkes slik at dette blir henvist til for å motivere frem sosiale handlinger i samfunnet, ved å trekke inn menneskerettigheter. Ved å benytte seg av denne henvisningen og bruke samfunnets verdier på den måten, vil det bli vanskeligere for både samfunnet og de ulike aktørene som skal samarbeide og stille seg imot føringene som kommer senere i meldingen. Det vil nok være flere som er enige i de føringene som meldingen legger frem, men det kan også være motstand blant de aktørene som må samarbeide. Et spørsmål som vil være relevant å stille i denne sammenhengen er om den diskursive praksisen forsterker og tilslører noen ulike maktforhold i samfunnet, eller om den utfordrer maktposisjonene ved å presentere virkeligheten og sosiale forhold på en ny måte (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 93). Etter flere gjennomganger av teksten så er det ingen tydelige maktforhold som vises. Klima- og miljødepartementet setter føringer for ulike aktører og sektorer, og legger frem ønsker fra Regjeringen om straff, samarbeid, prioriteringer mv. Enkelte ville kanskje sett på dette som en New Public Management tenkemåte, men jeg velger å ikke trekke inn denne parallellen ettersom meldingen ikke virker å være styrt av effektivitet (Hansen, 2018). Meldingen virker heller å være styrt av en langsiktig og helhetlig politikk for å beskytte samfunnets verdier og fellesgoder.

Ettersom det ikke fremgår noen tydelige maktforhold i meldingen oppstår det vanskeligheter med å identifisere om det foregår en hegemonisk kamp. Hegemoniske kamper finner sted mellom ulike institusjoner og innad i institusjonene (Fairclough, 2008, s. 52). Meldingen viser ikke til en tydelig dominans eller ledelse innen ulike domener i samfunnet, og dermed blir det vanskelig å knytte begrepet hegemoni inn i analysen av den sosiale praksisen.

Jeg mener at en tydelig dominans eller ledelse *ikke* kommer frem i meldingen ettersom Klima- og miljødepartementet benytter ord som «vil». De skriver eksempelvis «Regjeringen vil sikre at ØKOKIM som spissorgan for bekjempelse av *miljøkriminalitet*, har kompetanse og ressurser til å utføre sine oppgaver på en forsvarlig måte» (Klima- og miljødepartementet, 2019-2020, s. 31). Alle mål og ønsker er lagt frem med «vil» foran seg og ikke begrepet «skal». Dette tolkes som at regjeringen ønsker at dette skal være et samarbeid for alle og alle er likestilte i den grad det går an. Det skal ikke være en tydelig dominans eller en hegemonisk kamp ettersom ulike etater og aktører må samarbeide på alle nivå.

6.5 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg brukt Norman Faircloughs tilnærming til kritisk diskursanalyse for å analysere teksten, Meld. St. 19 (2019-2020). Jeg har gått gjennom alle nivåene i Faircloughs tredimensjonale modell som ble presentert i punkt 4.5. Jeg startet først med kjernen i modellen som er analyse av tekst hvor jeg brukte en av Faircloughs (2008) hovedoverskrifter. Videre har jeg analysert teksten sett i lys av den diskursive praksisen hvor jeg har gjennomgått tekstens produksjon, distribusjon og konsumpsjon samt identifisert fem diskurser fra teksten. Til slutt blir det siste nivået i den tredimensjonale modellen, sosial praksis, analysert. Her ble det gjennomgått hvordan teksten appellerer til ideologier og bruker dette for å motivere frem handlinger.

7. Konklusjon

Målet med dette prosjektet har vært å undersøke kritisk hvordan miljøkriminalitet blir uttrykt i Meld. St. 19 (2019-2020). Jeg har tatt utgangspunkt i kritisk diskursanalyse, for det gir en mulighet til å analysere hvordan språket beskriver miljøkriminalitet og hvordan Klima- og miljødepartementet legger frem ønsker og tiltak i arbeidet mot miljøkriminalitet. Norman Faircloughs tilnærming til kritisk diskursanalyse er grunnlaget i oppgavens teori-og analysestrategi.

Meld. St. 19 (2019-2020) har et viktig formål, og det er å sette miljøkriminalitet på dagsorden og å bidra til økt kunnskap, forståelse og engasjement rundt miljøkriminalitet. Dette formålet setter rammer for meldingens innhold og hvorfor meldingen ble utarbeidet. For å klare å bidra til økt kunnskap, forståelse og engasjement har Klima- og miljødepartementet utarbeidet ulike tiltak og viser til konsekvenser av miljøkriminalitet. De nevnte tiltakene er avhengige av at ulike aktører gjør som tiltakene sier, og forstår hva konsekvensene kan være dersom tiltakene ikke følges. Beskrivelsen av miljøkriminalitet i meldingen danner en «virkelighet» og en måte å forstå verden på og etablerer dermed ulike diskurser.

Meldingen til Stortinget er den første reformen Norge har om miljøkriminalitet, og iverksetter et nytt arbeid innenfor klima- og miljø. Etersom Klima- og miljødepartementet iverksetter et nytt arbeid, vil det si at reformen har en viss maktposisjon. En hegemonisk kamp finner ofte sted innad i ulike institusjoner (Fairclough, 2008, s. 52). Meldingen viser ikke til en tydelig dominans eller ledelse i samfunnet, men innehar likevel en maktposisjon ved å utarbeide reformen.

Diskursene som ble forekommer i teksten er «utviklingsdiskursen», «overtredelsesdiskursen», «forebyggingsdiskursen», «kompetansediskursen» og «teknologidiskursen».

«Utviklingsdiskursen» handler om hvordan utviklingen av miljøkriminalitet går, og det vises til den økte stigningen av utviklingen til miljøkriminalitet. Utviklingen av miljøkriminalitet er preget av en økende anerkjennelse av at miljø er viktig og beskyttelsesverdig (Meld. St. 19 (2019-2020), s. 17). «Overtredelsesdiskursen» står tydelig i sentrum i teksten og viser til overtredelser og fokus rundt overtredelser. Overtredelsesdiskursen har mye av fokuset på

hvordan overtredelser av miljølovgivningen skjer samt hva konsekvensene av de overtredelsene kan være.

«Forebyggingsdiskursen» baserer seg på tiltak som er foreslått for å forebygge miljøkriminalitet, og meldingen viser til informasjon og kunnskap om miljøkriminalitet.

«Kompetansediskursen» dreier seg om hvordan kompetansen er nødt til å utredes og utvikles i takt med utviklingen av miljøkriminalitet. «Teknologidiskursen» viser til hvordan utviklingen av digitale løsninger og økt bruk av innovativ teknologi er viktig i kampen mot miljøkriminalitet. De fem diskursene er alle viktige, men den diskursen som er mer fremtredende enn de andre er overtredelsesdiskursen. Denne diskursen står tydelig i sentrum i teksten og er viktig for å vise til hvordan overtredelser av miljølovgivningen påvirker samfunnets fellesgoder.

8. Litteraturliste

- Benum, E. (2015). Forurensning og naturvern. Hentet fra <https://www.norghistorie.no/oljealder-og-overflod/1902-forurensning-og-naturvern.html>
- Bitsch-Olsen, P., Fuglesang, L., Rasborg, K. (2013). *Videnskabsteori i samfundsvidenskabene*. (3utg). Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Bonde, A. (2019). Gro Harlem Brundtland. Hentet fra https://snl.no/Gro_Harlem_Brundtland
- Boréus, K. & Bergström, G. (2018). *Textens mening och makt*. I. Lund: Studentlitteratur.
- Bratberg, Ø. (2017). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. (2. utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Blackwell Publishing Ltd.
- Fairclough, N. (2008). *Kritisk diskursanalyse. En tekstsamling*. Redigert og oversatt til dansk av Jensen, E. H. København: Hans Reitzels Forlag.
- Hansen, T. (2018). New Public Management. Hentet fra https://snl.no/New_Public_Management
- Hirsti, R. (2009). Olav Gjærevoll. Hentet fra https://nbl.snl.no/Olav_Gjærevoll
- Jørgensen, M. W. & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg Roskilde Universitetsforl. Samfundslitteratur.
- Klima- og miljødepartementet. (2019-2020). Miljøkriminalitet (Meldt. St. 19). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20192020/id2698506/>
- Lange, E. (2015). Industrisamfunnets vekst og velstandsøkning. Hentet fra <https://www.norghistorie.no/velferdsstat-og-vestvending/1807-industrisamfunnets-vekst-og-velstandsokning.html>
- Mathismoen, Ole. (2020). Miljøkriminalitet øker under pandemien. Nå vil regjeringen straffe synderne hardere. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/kJr5Ma/miljoekriminalitet-oeker-under-pandemien-naa-vil-regjeringen-straaffe-syn>
- Miljødirektoratet.no (2019). Kommunens ansvar ved miljøkriminalitet. Hentet fra <https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/rad-til-saksbehandleren/anmelde-miljoekriminalitet/kommunens-myndighet/>
- NSD.no (u.å). Statsråder fordelt på departement. Hentet fra

https://www.nsd.no/polsys/index.cfm?urlname=&lan=&MenuItem=N1_2&ChildItem=&State=collapse&UttakNr=37&Idnum=20000

Regjeringen.no. (u.å). Klima- og miljødepartementet. Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/no/dep/kld/id668/>

Skrede, J. (2017). *Kritisk diskursanalyse*. Cappelen Damm Akademisk.

SNL.no. (u-å). Reform. Hentet fra

<https://snl.no/reform>

Stortinget. (2019). Om regjeringens publikasjoner. Hentet fra

<https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Arbeidet/Om-publikasjonene/Regjeringens-publikasjoner/>

Svendsen, L. (2017). Hva er ideologi? Hentet fra

<https://www.civita.no/politisk-ordbok/hva-er-ideologi>

Thomassen, M. (2015). *Vitenskap, Kunnskap og Praksis - innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (4 utg.). Gyldendal norsk forlag.

Tranøy, K.E. (2019). Dialektikk. Hentet fra

<https://snl.no/dialektikk>

Økokrim.no. (2020). Miljøkriminalitet. Hentet fra

<https://www.okokrim.no/miljoekriminalitet.415982.no.html>

Økokrim. (2020). Trusselvurdering 2020. Hentet fra

<https://www.okokrim.no/trusselvurdering-2020.6304950-411472.html>

OSLOMET